

**VADLĪNIJAS PAR IETEKMES UZ VIDI
NOVĒRTĒJUMA REGULĒJOŠO NORMATĪVO
AKTU PĀRKĀPUMU KONSTATĒŠANU**

2025
Novembris

Saturs

Ievads	3
1. Vispārīgie noteikumi.....	3
2. Kaitējuma novērtēšana atsevišķām darbībām	4
2.1. Vienotie vērtēšanas kritēriji	5
2.2. Ceļu būvniecība	7
2.3. Ēku un būvju būvniecība	9
2.4. Pārveidoti upju posmi	11
2.5. Ūdenstilpju padziļināšana un tīrīšana	14
2.6. HES ūdenskrātuves.....	17
2.7. Pludmales ierīkošana	21
2.8. Tiltu būvniecība	23
3. Konstatētā fiksēšana	25
4. Negatīvo seku mazināšanas pasākumi.....	31
5. Saīsinājumi.....	36
Pielikums. Būtiskuma vērtēšanas piemēri dažādām darbībām	37

Ievads

Vadlīnijas par ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – IVN) regulējošo normatīvo aktu pārkāpumu konstatēšanu (turpmāk – vadlīnijas) izstrādātas atbilstoši Valsts vides dienesta (turpmāk – VVD) līgumam Nr. VVD/CS/2025/106. **Mērķis** ir noteikt administratīvā soda apmēra piemērošanas ietvaru, aplēst dabas resursu zaudējuma apmēru administratīvā soda piemērošanas procesa ietvaros, kā arī samazināt nelikumīgas, vai neatbilstošas paredzētās darbības ietekmi uz vidi, pareizi novērtējot radīto kaitējumu un piemērojot atbilstošāko sanācijas pasākumu.

VVD piemēro administratīvā pārkāpuma procesu kā vienīgo efektīvo līdzekli, ja pārkāpums ir konstatēts. Amatpersonas administratīvo pārkāpumu procesu veic atbilstoši Administratīvās atbildības likumam (turpmāk – AAL) un attiecīgo nozari regulējošajos likumos noteiktajai kompetencei.

Vadlīnijas sniedz vispārēju metodisko ietvaru VVD inspektoriem un sadarbības iestādēm, tostarp pašvaldību policijām un būvvaldēm, Dabas aizsardzības pārvaldei, Valsts meža dienestam, lai atpazītu un dokumentētu tipiskākos pārkāpumu veidus. Tās aptver situācijas, kad paredzētās darbības (ceļu būvniecība, ēku būvniecība, pārveidoti upju posmi, ūdenstilpju padziļināšana un tīrīšana, HES ūdenskrātuves) īstenotas, neievērojot IVN procedūru, tai skaitā sākotnējā IVN procedūru (turpmāk – ISI), vai tehnisko noteikumu saņemšanas prasības, vai pārkāpjot šo procedūru ietvaros noteiktās prasības. Dokuments ir izmantojams kā palīgrīks faktu fiksēšanā un situācijas izvērtēšanā. Tiek akcentēta nepieciešamība sadarboties starp institūcijām, lai nodrošinātu operatīvu un korektu reaģēšanu.

Vadlīnijas sagatavotas saskaņā ar spēkā esošajiem Latvijas Republikas un Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem.

1. Vispārīgie noteikumi

IVN ir procedūra, kas nepieciešama, lai novērtētu paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi, izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai, aizliegtu paredzētas darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos.¹

Par pārkāpumu IVN jomā ir uzskatāma tāda darbība, kas tiek uzsākta vai veikta, bez nepieciešamās sākotnējās izvērtēšanas, vai atļaujām vai pārkāpjot to prasības, kā to paredz spēkā esošie normatīvie akti. Visbiežāk šādi pārkāpumi ir saistīti ar darbībām, kas potenciāli var radīt būtisku kaitējumu videi un cilvēkiem. Vadlīnijās īpaša uzmanība ir pievērsta tādām paredzētajām darbībām kā ceļu būvniecība, ēku un būvju būvniecība, pārveidoti upju posmi, ūdenstilpju padziļināšana un tīrīšana, HES ūdenskrātuvju ierīkošana un tiltu būvniecība.

Atbilstoši likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (turpmāk – IVN likums) 27. pantā noteiktajam administratīvā pārkāpuma procesu veic Valsts vides dienests.² Minētais pants nosaka arī paredzētās darbības veikšanas konstatēto pārkāpumu sankciju

---

¹ Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. panta otrā daļa.

² Turpat, 28. pants.

apmēru. Tā kā 27. panta noteiktais sankciju apmērs ir ļoti plašs, vadlīnijas veido inspektoriem vienotu izpratni par to, kā vērtēt pārkāpumus pēc to būtiskuma.

Bieži vien nelikumīgo paredzēto darbību savā ikdienas darbā konstatē pašvaldības policijas, pašvaldības būvvaldes, Dabas aizsardzības pārvaldes un Valsts meža dienesta darbinieki. Tādēļ ir svarīga sadarbības iestāžu kvalitatīva informēšana par biežāk paredzēto darbību pārkāpumiem, pareizu situācijas novērtēšanu, faktu fiksēšanu, kas tālāk tiek nodota Valsts vides dienestam. Šāda starpinstitucionāla sadarbība ļauj nodrošināt likumā noteikto prasību ievērošanu, mazinot nelikumīgo darbību negatīvo ietekmi uz vidi.

2. Kaitējuma novērtēšana atsevišķām darbībām

Nodaļā tiks sniegts ieskats par atsevišķu paredzēto darbību veikšanas, proti, ceļu būvniecības, ēku un būvju būvniecības, pārveidotu upju posmu, ūdenstilpju padziļināšanas un tīrīšanas, HES ūdenskrātuvju, pludmales ierīkošanas un tiltu būvniecības, nodarītā kaitējuma videi novērtēšanai, administratīvā soda apmēra noteikšanai.

Ar jēdzienu “vide” kā vides tiesību aizsargājamo objektu apzīmē cilvēka ekoloģisko vidi – cilvēka dzīves dabisko pamatu kopumu, it īpaši vides pamatelementus: zemi, gaisu, ūdeni, biosfēru, un šo elementu dažādas mijiedarbības. Tas, ka mūsdienu cilvēks ir veidojis un ietekmējis vidi, nemaina šo “dabas vides” nozīmi³. Faktiski jebkura no paredzētajām darbībām var radīt kaitējumu videi, jo prasība saņemt tehniskos noteikumus, ievērot tehniskos noteikumus, veikt ISI vai veikt IVN balstās uz IVN likumu. IVN likuma 1. panta trešajā punktā paredzētā darbība tiek definēta “*paredzētā darbība — aprīkojuma, iekārtas un tehnoloģijas ieviešana, papildināšana vai maiņa, projekta īstenošana, būvniecība, dabas resursu ieguve vai izmantošana, cilvēka darbības neskartu vai mazpārveidotu teritoriju un ainavu ietekmēšana, kā arī citas darbības, kuru veikšana vai galarezultāts var būtiski ietekmēt vidi;*”. Tas nozīmē, ka likumdevējs šīs darbības jau iepriekš ir identificējis kā tādas, kas ietekmē vai var ietekmēt vidi, proti, atzinis, ka vide ar šīm darbībām ir apdraudēta un tā ir jāaizsargā, nosakot atļaujas saņemšanas pienākumu. Līdz ar to vidi ietekmējoši pasākumi vai rīcības tiek atļautas tad, ja tiek izpildītas attiecīgas prasības, kas noteiktas vides aizsardzības interesēs. Jāuzsver, ka vides aizsardzības nosacījumu saņemšanas pienākums nozīmē, ka šāda darbība līdz to noskaidrošanai un saņemšanai ir aizliegta, ja pēc būtības nav saņemta atbildīgās vides iestādes piekrišana, kas pielīdzināms darbības atļaušanai (atļaujai). Tā ir būtiska atšķirība no informēšanas vai paziņošanas pienākuma, jo likumdevējs skaidri ir paredzējis, ka no vides iestādes ir jāsaņem atzinums, lēmums vai tehniskie noteikumi, lai darbība būtu likumīga, atļauta No šo vadlīniju skatpunkta vārds "atļauja" jāskata jēdziena satura, ne tiešā vārdiskā izpratnē. Darbība, kurai nav izsniegti tehniskie noteikumi, darbība, kurai nav veikts ISI vai nav veikts IVN, ir uzskatāma par neatļautu darbību, jo tikai tehnisko noteikumu izsniegšana vai akcepta lēmuma (IVN gadījumā) pieņemšana piešķir personai tiesības veikt darbību (atļauj), ievērojot noteiktas prasības vides aizsardzības nolūkā.

Šajā nodaļā iespējamais kaitējums ir sadalīts pēc tā iespējamības, veicot attiecīgo paredzēto darbību, kā arī, identificējot iespējamus iemeslus kaitējuma radīšanai, lai sniegtu vadlīniju piemērotājam informāciju kaitējuma novērtēšanai. Vienlaikus, vadlīnijas nevar

---

³ Meseršmits K., Meirāne S., Ūsiņa E. Eiropas vides tiesības. Mācību līdzeklis. Latvijas Universitāte, 2003, 459 lpp.

izvērtēt visus iespējamus gadījumus un tiesību normas piemērotājs nav aprobežots ar šajās vadlīnijās norādītajiem kritērijiem.

2.1. Vienotie vērtēšanas kritēriji

Lai palīdzētu objektīvi novērtēt ar veikto darbību radīta kaitējuma būtiskumu, katra gadījuma pārbaudei un izvērtējumam noteikti šādi vienoti kritēriji: **Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.**

1. tabula. Kaitējuma būtiskuma vērtēšanas vienotie kritēriji

Kritērijs	Apsvērumi	Apsvērumu jēga
Pieļaujamība	<ul style="list-style-type: none"> Vai darbība ir vispārēji aizliegta 	<p>Noskaidrot, vai darbība pēc būtības vispār būtu pieļaujama, ja tā tiktu veikta likumīgi.</p> <p>Darbības aizliegums saistīts ar kādu augstāku aizsardzības mērķi, kas pārkāpuma gadījumā tiek būtiski aizskarts.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi) 	
Vides jutīgums	<ul style="list-style-type: none"> Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi 	<p>Novērtēt, cik ekoloģiski, ainaviski vai sociāli jutīga ir teritorija, kur veikts pārkāpums.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Īpaši aizsargājami biotopi un sugas 	
	<ul style="list-style-type: none"> Aizsargjoslas 	
	<ul style="list-style-type: none"> Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija 	
Kaitējuma kompleksums	<ul style="list-style-type: none"> Apdzīvotu teritoriju tuvums 	<p>Raksturot ar pārkāpumu veiktās darbības mērogu un tās mijiedarbību ar apkārtējiem faktoriem.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Ietekmes skartās teritorijas lielums 	
	<ul style="list-style-type: none"> Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās) 	
	<ul style="list-style-type: none"> Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi (piem., gaisa, ūdens, trokšņa līmenis) 	
Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums	<ul style="list-style-type: none"> Radīts piesārņojums vai atkritumi 	<p>Noskaidrot, cik ilgi ietekme saglabājas un vai vide spēj atjaunoties.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Radīts avāriju un nelaimes gadījumu risks 	
Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums	<ul style="list-style-type: none"> Īslaicīgs, pārejošs, periodisks, ilgtermiņa, paliekošs 	
	<ul style="list-style-type: none"> Dabas resursu un vides kvalitātes atjaunošanās spēja, ilgums, nepieciešamās pūles 	

Kaitējuma būtiskuma novērtēšanas pamatprincipi šajās vadlīnijās ir atkarīgi no apstākļu izvērtējuma, ko veic, ņemot vērā iepriekš minētos kritērijus. Nodarītais kaitējums var tikt novērtēts kā nebūtisks, būtisks vai ļoti būtisks:

- Nebūtisks kaitējums – galvenokārt īslaicīgas un pārejošas ietekmes ierīkošanas laikā, ja nav konstatēti apstākļi saistībā ar vides jutīgumu un kaitējuma kompleksumu. Nekonstatējot šādus apstākļus saistībā ar vides jutīgumu un kaitējuma kompleksumu, par nebūtisku kaitējumu varētu uzskatīt arī ilglaicīgas un paliekošas ietekmes, ja tās radījusi darbība, kas nav aizliegta un teorētiski varētu tikt atļauta.
- Būtisks kaitējums – galvenokārt ilglaicīgas un paliekošas ietekmes, konstatējot apstākļus saistībā ar vides jutīgumu un kaitējuma kompleksumu. Konstatējot šādus apstākļus saistībā ar vides jutīgumu un kaitējuma kompleksumu, par būtisku kaitējumu varētu uzskatīt arī īslaicīgas un pārejošas ietekmes, ja tās radījusi darbība, kas ir aizliegta un arī teorētiski nevarētu tikt atļauta.
- Ļoti būtisks kaitējums – ilglaicīgas un paliekošas ietekmes, kā arī neatgriezeniskas ietekmes vai tādas, kuru gadījumā dabas resursu un vides kvalitātes atjaunošanai būtu nepieciešams pielikt nozīmīgas pūles vai tas prasītu ilgu laiku, konstatējot apstākļus saistībā ar vides jutīgumu un kaitējuma kompleksumu.

Kaitējuma būtiskuma novērtēšanas pamatprincipi lielā mērā ir saistīti ar kaitējuma ilguma identificēšanu. Parasti īslaicīgās ietekmes nebūtu atzīstamas par būtiskām, jo tās ir saistītas ar iekārtošanas darbiem. IVN likuma tvērumā ierīkošanas darbības ir papildinošas, bet galveno ietekmi rada pati darbība, kuras īstenošanai ir veiktas ierīkošanas darbības. Tomēr tas atkarīgs no kopējā vērtējuma, ņemot vērā apsvērumus saistībā ar tādiem kritērijiem kā vides jutīgums un kaitējuma kompleksums.

Visos aplūkotojos gadījumos īslaicīgās ietekmes būvdarbu vai apsaimniekošanas laikā (troksnis, putekļi, duļķainība) pamatā vērtējamas kā nebūtiskas. Tomēr pēc darbu pabeigšanas paliekošās sekas var būt būtiskas vai ļoti būtiskas, jo tās ir paliekošas un ilgstošas ietekmes. Piemēram, tādas var būt ietekmes, kas izraisa biotopu fragmentāciju, upju hidroloģijas un ekoloģiskās nepārtrauktības zudumu, zivju migrācijas bloķēšanu vai nārsta vietu iznīcināšanu, kā arī darbības, kas veiktas īpaši aizsargājamās teritorijās, mikroliegumos, ligzdošanas, nārstošanas, vairošanās periodā, izmantojot atkritumus. Veikt šādas darbības, kas vai nu ir vispārēji aizliegtas vai īstenotas, nenoskaidrojot vides aizsardzības prasības, nozīmē radīt ietekmi uz vidi, kas nav pieļaujama vai kuru bija pienākums samazināt. Tieši tādēļ vides aizsardzības prasību noskaidrošana nav tikai formāls solis, bet būtiska un nepieciešama vides aizsardzības barjera, kas palīdz samazināt ietekmi uz vidi un saglabāt līdzsvaru nākamajām paaudzēm.

Ja nepieciešama informācija par iepriekšējo dabas stāvokli, to, kas atrodas vai līdz tam atradies darbības zonā, var izmantot dažādus informācijas avotus, ĪADT dabas aizsardzības plānus, dabas aizsardzības datu bāzi “Ozols” (pieejama: <https://ozols.gov.lv>). Vienlaikus ir jāņem vērā, ka datu bāze var nesaturēt visu informāciju vai tā atsevišķos gadījumos var būt kļūdaina, jo informācija daļēji ir balstīta uz dabas skaitīšanas

rezultātiem⁴, un faktiskā situācija var atšķirties no reģistrētās informācijas. Taču atkāpšanās no datu bāzē “Ozols” pieejamās informācijas pamatā nebūtu pieļaujama, izņemot, ja secina, ka dabas vērtības nav norādītas šajā datu bāzē, bet dabā tās ir konstatējamās.

2.2. Ceļu būvniecība

Ceļu būvniecība var būt veikta faktiski jebkur, un ceļi var būt ļoti dažādi. Tie var būt gan valsts, reģionālās un pašvaldības nozīmes autoceļi, gan meža ceļi, gan māju ceļi, un tie var būt ierīkoti arī visdažādākajās vietās un veidos, tostarp īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, dabiskos meža biotopos, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā, ūdensobjektu aizsargjoslā un citviet. Arī ceļa ierīkošana var būt veikta visdažādākajos veidos – izcērtot mežu, nolīdzinot kāpas, iznīcinot īpaši aizsargājamus biotopus, uzberot applūstošas teritorijas, būvniecībai izmantojot būvgružus vai citus atkritumu veidus, tādējādi radot piesārņojuma riskus.

Tādēļ no IVN regulējošajiem normatīvajiem aktiem izrietošo prasību ievērošana ceļu būvniecībai var būt nepieciešama gan **vides jutīguma**, gan iespējamo ietekmju **kompleksuma** dēļ, turklāt liela daļa paliekošo ietekmju ir **ilglaicīgas un neatgriezeniskas**. No vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmes uz vidi novērtējums – IVN, ietekmes sākotnējais izvērtējums – ISI vai ietekmju izsvērumus, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada ceļa būvniecība, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 2. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 3. tabulā).

2. tabula. Īslaicīgo ietekmju (ierīkošanas laikā) piemēri ceļu būvniecībā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļu, meža ciršanas tehnikas, ekskavatoru un citas smagās tehnikas radītās vibrācijas un skaņas traucē gan cilvēkus, gan dzīvniekus, tostarp putnus.
Hidroloģiskās pārmaiņas	Ūdensteču, tai skaitā meliorācijas grāvju šķērsošanas vietās var būt radīti šķēršļi un traucēti, izmainīts ūdens tecējums, meliorācijas sistēmu darbība.
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Izcirsti koki, krūmi, nolīdzināts reljefs, zaudēta dabiskā veģetācija, uzbērtā ceļa vieta, ceļa klātnes materiāls– šīs pārmaiņas iznīcina attiecīgās dabas vērtības.
Uzduļķojums	Ja ceļš šķērso ūdensteces, tiek būvēts tilts vai caurteka, būvdarbu veikšanas laikā var būt radīts uzduļķojums, samazināts skābekļa saturs, kas var radīt īslaicīgu zivju un citu organismu stresu vai pat bojāeju, zivju barības bāzes samazināšanos.

⁴ <https://www.daba.gov.lv/lv/projekts/dabas-skaitisana>

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Nestandarta situācijas, negadījumi, izmantotais būvmateriāls	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā, būvdarbiem var būt izmantoti neatbilstoši materiāli, piemēram, atkritumi, no kuriem piesārņojums skalojas vidē.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtējai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.

Minētās ietekmes parasti ir pārejošas un beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu, taču dažas no ietekmēm, piemēram, ietekme uz hidroloģiju, var būt sākušās būvdarbu veikšanas laikā un turpināties ilgtermiņā kā paliekošās ietekmes. Pamatā ietekmes ierīkošanas laikā būtu atzīstamas par nebūtiskām, tomēr tās jāvērtē diapazonā no nebūtiskām līdz būtiskām, ņemot vērā tādus apsvērumus kā vietas jutīgums un ietekmes laiks, piemēram, traucējumi, meža ciršana veikta jutīgā sezonā, sezonālu ierobežojumu laikā (piemēram, putnu ligzdošanas sezonā). Lai novērtētu ietekmes būtiskumu, ir jāvērtē arī, cik plašs ir ierīkošanas apjoms, cik ilgi ietekme turpinājusies un, vai notikusi, piemēram, īpaši aizsargājama biotopu, putnu ligzdu vai citu aizsargājama augu sugu iznīcināšana.

3. tabula. Paliekošo ietekmju (pēc ierīkošanas) piemēri ceļu būvniecībā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Biotopu un citu dabas vērtību zudums	Dabiskās vides, biotopu augu sugu, meža neatgriezenisks zudums būves vietā, ar to saistīta biotopu platību, ligzdošanas vietu u. c. dabas vērtību samazināšanās.
Pārveidota hidroloģija	Ar ceļa būvniecību izmainīta virszemes ūdens notece (ceļš daļēji darbojas kā šķērslis), caurteku, novadgrāvju būvniecība veicina apkārtējo teritoriju nosusināšanos ar ietekmi uz mitruma režīmu tur esošajos biotopos, var būt traucēta un izmainīta meliorācijas sistēmu darbība. Nepietiekama izmēra caurtekas var radīt traucējumu ūdens plūsmai, veidoties teritoriju pārmitrināšanās.
Ekspluatācijas troksnis un palielināts antropogēnais spiediens	Ceļš tiek izmantots auto satiksmei, tas var nodrošināt piekļuvi vietām, kas līdz tam bijušas maz sasniedzamas, līdz ar to pieaug troksnis, tiek radīti traucējumi cilvēkiem un dabai. Šī ietekme ir ilgstoša un nemazinās.
Cita veida piesārņojums	Ekspluatācija saistīta ar gaisa piesārņojumu, jo īpaši, ja ceļš ir ar grants segumu un tas tiek izmantots intensīvi, uz ceļa nonākušās vielas, tai skaitā sāls, nonāk vidē ar lietus ūdeni, var pieaugt/izmainīties barības vielu daudzums un mainīties veģētācija ceļa tuvumā. Ja izmantoti neatbilstoši materiāli, piesārņojums var ilgtermiņā ieskaloties un migrēt, pasliktinot vides kvalitāti.
Ainavas izmaiņas	Dabiskā vidē radīts jauns infrastruktūras objekts, tiek fragmentēta ainava.
Fragmentācijas, barjeras efekts	Ceļu infrastruktūra fragmentē biotopus un var ierobežot arī dzīvnieku pārvietošanos.

Šīs ietekmes parasti ir paliekošas un nebeidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Daļa no minētajām ietekmēm var būt arī neatgriezeniskas, jo daba pati nespētu īslaicīgi un bez iejaukšanās atjaunoties līdz iepriekšējam vai labākam stāvoklim.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā ceļa ierīkošanas gadījumā, atspoguļots Pielikumā 1. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros, var būt izmantojami arī ceļa ierīkošanas gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.3. Ēku un būvju būvniecība

Ēku un būvju būvniecība, līdzīgi kā ceļu būvniecība, var būt veikta faktiski jebkur. Tās var būt dažāda veida un lieluma ēkas un būves, to ekspluatācija var būt saistīta ar atšķirīgu, citkārt tikai sezonālu ietekmi uz vidi, turklāt tās var būt uzbūvētas arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, dabiskos meža biotopos, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā, ūdensobjektu aizsargjoslā un citviet. Arī būvniecība var būt veikta visdažādākajos veidos – izcērtot mežu, nolīdzinot kāpas, iznīcinot īpaši aizsargājamus biotopus, uzberot applūstošas teritorijas, būvniecībai izmantojot būvgružus vai citus atkritumu veidus, tādējādi radot piesārņojuma riskus.

Tādēļ no IVN regulējošajiem normatīvajiem aktiem izrietošo prasību ievērošana būvniecībai var būt nepieciešama gan **vides jutīguma**, gan iespējamo ietekmju **kompleksuma** dēļ, turklāt liela daļa paliekošo ietekmju ir **ilglaicīgas un neatgriezeniskas**. No vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmes uz vidi novērtējums – IVN, ietekmes sākotnējais izvērtējums – ISI vai ietekmju izsvērums, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada ēku un būvju būvniecība, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 4. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 5. tabulā) un ir saistītas ar ekspluatāciju.

4. tabula. Īslaicīgo ietekmju (ierīkošanas laikā) piemēri ēku un būvju būvniecībā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļu, meža ciršanas tehnikas, ekskavatoru un citas smagās tehnikas radītās vibrācijas un skaņas traucē gan cilvēkus, gan dzīvniekus, tostarp putnus.
Hidroloģiskās pārmaiņas	Ja tiek būvētas hidrobūves vai būvniecība veikta ūdensobjektu krastos, ja darbības vieta ir meliorēta, ja veikta gruntsūdens

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
	atsūknēšana no būvbedres, veikta atsūknētā ūdens novadīšana vidē, var būt izmainīts vai traucēts ūdens tecējums, meliorācijas sistēmu darbība, ietekmēta ūdens kvalitāte (šādos gadījumos ietekmes skatīt arī citos saistītajos piemēros).
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Izcirsti koki, krūmi, nolīdzināts reljefs, zaudēta dabiskā veģetācija, uzbērtā būvniecības vieta – šīs pārmaiņas iznīcina attiecīgās dabas vērtības.
Nestandarta situācijas, negadījumi, izmantotais būvmateriāls, atkritumu apsaimniekošana	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļa no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā, būvdarbiem var būt izmantoti neatbilstoši materiāli, piemēram, atkritumi, no kuriem piesārņojums skalojas vidē. Nozīmīgs aspekts ir būvniecības atkritumu rašanās un apsaimniekošana, neatbilstoši uzglabāti atkritumi var radīt piesārņojuma risku darbības vietā.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtējai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.

Minētās ietekmes parasti ir pārejošas un beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu, taču dažas no ietekmēm, piemēram, ietekme uz biotopiem, var būt sākusies būvdarbu veikšanas laikā un turpināties ilgtermiņā kā paliekošās ietekmes, ko rada ekspluatācijas slodze. Pamatā ietekmes ierīkošanas laikā būtu atzīstamas par nebūtiskām, tomēr tās jāvērtē diapazonā no nebūtiskām līdz būtiskām, ņemot vērā tādus apsvērumus kā vietas jutīgums un ietekmes laiks, piemēram, traucējumi, meža ciršana veikta jutīgā sezonā, sezonālu ierobežojumu laikā (piemēram, putnu ligzdošanas sezonā). Lai novērtētu ietekmes būtiskumu, ir jāvērtē arī, cik plašs ir ierīkošanas apjoms, cik ilgi ietekme turpinājusies un, vai notikusi, piemēram, īpaši aizsargājama biotopu, putnu ligzdu vai citu aizsargājamo augu sugu iznīcināšana.

5. tabula. Paliekošo ietekmju (pēc ierīkošanas) piemēri ēku un būvju būvniecībā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Biotopu un citu dabas vērtību zudums	Dabiskās vides, biotopu augu sugu, meža neatgriezenisks zudums būves vietā, ar to saistīta biotopu platību, ligzdošanas vietu u. c. dabas vērtību samazināšanās.
Pārveidota hidroloģija	Var būt izmainīta meliorācijas sistēmu darbība, kā arī virszemes ūdens notece, piemēram, lielu asfaltētu laukumu gadījumā; ja izbūvēti grāvji, tas var veicināt apkārtējo teritoriju nosusināšanos ar ietekmi uz mitruma režīmu tur esošajos biotopos.
Ekspluatācijas troksnis un palielināts antropogēnais spiediens	Ēkas un būves var būt dažādu funkciju un lietojuma, lietojums var būt pastāvīgs vai sezonāls, taču pārsvarā vienmēr ar to lietojumu pieaug antropogēnā slodze apbūves vietā un apkārtņē, pieaug troksnis, tiek radīti traucējumi cilvēkiem un dabai. Šī ietekme ir ilgstoša, un tā nemazinās. Jo īpaši nozīmīgi tas ir tādās teritorijās, kas mērķtiecīgi tiek sargātas no antropogēnās slodzes un apbūves blīvuma palielināšanās

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
	(piemēram, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjosla).
Piesārņojums, notekūdeņi, atkritumi	Ēku un būvju ekspluatācijas laikā rodas notekūdeņi. Nepietiekami attīrīti notekūdeņi vai to attīrīšanas trūkums, piesārņo gruntsūdeņus un virszemes ūdeņus, lietus notekas no jumtiem, stāvvietām var ieskalot piesārņojošas vielas augsnē un ūdeņos (atkarībā no novadīšanas vietas). Apkures sistēmas (īpaši cietā kurināmā katli) rada gaisa piesārņojumu. Apgaismojums rada gaismas piesārņojumu, kas var būt traucējošs gan cilvēkiem, gan nakts dzīvniekiem. Liela daļa ēku un būvju ekspluatācija ir saistīta ar atkritumu rašanos.
Ainavas izmaiņas	Dabiskā vidē radīts jauns infrastruktūras objekts, ēkas un būves var mainīt ainavas raksturu, īpaši dabas vai kultūrvēsturiski jutīgās teritorijās.

Šīs ietekmes parasti ir paliekošas un nebeidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Daļa no minētajām ietekmēm turpinās visu laiku, kamēr uzbūvētā ēka vai būve tiek ekspluatēta, savukārt neatgriezeniski izmainītā vide un daba nespēj īslaicīgi un bez iejaukšanās atjaunoties līdz iepriekšējam vai labākam stāvoklim.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā ēku un būvju ierīkošanas gadījumā, atspoguļots Pielikuma 2. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros (piemēram, ceļu būvniecība), var būt izmantojami arī ēku un būvju būvniecības gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.4. Pārveidoti upju posmi

Upju pārveidošana, līdzīgi kā ceļu būvniecība, var būt veikta visdažādākajās vietās un apstākļos, kā arī īsākos un garākos posmos, pārveidojot dabiskus upju posmus vai tādus, kas vēsturiski jau pārveidoti. Pārveidošana var izpausties gan kā taisnošana, tīrīšana un padziļināšana, lietojot tehniku, gan kā nelieli pārveidojumi (piemēram, atsevišķi akmeņu krāvumi), izmantojot roku darbu. Atsevišķos gadījumos izmaiņas nelielos posmos var būt arī daudz lielākas, piemēram, betonējot upju krastus, iebūvējot upi caurtekā.

Tādēļ no IVN likuma izrietošu prasību ievērošana upju posmu pārveidošanai var būt nepieciešama gan **vides jutīguma**, gan iespējamo ietekmju **kompleksuma** dēļ, turklāt liela daļa paliekošo ietekmju ir **ilglaicīgas un neatgriezeniskas**. No vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie

akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmes uz vidi novērtējums – IVN, ietekmes sākotnējais izvērtējums – ISI vai ietekmju izsvērumš, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Šāda pārskāpuma vērtējumam nozīmīgi ir dažādi apstākļi, kā arī ir būtiski pārbaudīt pieejamo informāciju par attiecīgo upes posmu, – ne tikai, vai tas bijis dabisks vai jau iepriekš pārveidots upes posms, bet arī, vai pieejami zivju faunas izpētes dati, vai ūdenstece noteikta kā zivsaimnieciski nozīmīga, kādai videi cauri plūst ūdenstece (cauri mežam, lauksaimniecības zemei), kādi biotopi ir ūdenstecešs krastos (piemēram, mitri un pārmitri meži), vai tuvumā nav pret traucējumiem un pārmaiņām jutīga vide, piemēram, mikroliegumi, kā arī –, kāda veida biotops ir pats ūdenstecešs posms (tā gultne), piemēram, atbilst aizsargājamo saldūdens biotopu veidam *Upju straujtecēs un dabiski upju posmi* (biotopa kods 3260).

Jāvērtē arī, cik nozīmīgas un vērienīgas ir radītās pārmaiņas, tostarp, cik garā posmā tās vērojamas. Šajā ziņā svarīgi saprast ne tikai to, vai un kas ir iznīcināts, veicot attiecīgo darbību, bet arī to, vai upes posms ir funkcionāli pārveidots, cik būtiski pārveidota upes morfoloģija – gultne (upes dibens, tā forma, dziļums, platums, materiāls), krasti (to augstums, stāvums, erozijas vai nogrūvumu pakāpe), ūdens plūduma raksturs (līkumi, atzari, straumes ātrums, plūduma maiņas), nogulumu kustība (smilšu, grants, dūņu pārnesešs un uzkrāšanās procesi), ūdenstecešs ieleja un piekļuve ūdenim (applūstošās teritorijas, savienojums ar gruntsūdeņiem un piegulošām ekosistēmām).

Ūdenstecešs morfoloģija nosaka gan ūdens plūsmas un applūšanas režīmu, gan biotopu daudzveidību (dzīvotnes zivīm, augiem, bezmugurkaulniekiem), gan ūdens kvalitāti un nogulumu kustību, gan ekoloģisko stāvokli kopumā. Līdz ar to upju pārveidošana var negatīvi ietekmēt pašas upes un bieži vien arī upju ekosistēmu, tomēr ietekme var būt arī neliela, mērena un nebūtiska. Tādēļ, ja veikta upes posma pārveidošana, šādā vērtējumā ir jāpārbauda un jāizsver, vai ūdens plūdums pārvirzīts uz citu vietu (veidojot jaunu ūdenskrātuvi, apūdeņojot laukus), vai arī ir nodrošināts upes savienojums un ūdens plūsmas turpināšanās upes gultnē. Jāvērtē arī, vai ir veidoti kādi šķēršļi, kas palielina applūšanas iespēju, pārmitrināšanās risku, vai ir izmainīts ūdens plūsmas ātrums, kritums un vai tas upei un tās ekosistēmai drīzāk nāk par labu vai kaitē (piemēram, straujtecēs atsevišķu akmeņu ievietošana un lokālu straumes paātrināšanās pasākumu veikšana var būt vēlams). Ietekmes būtiskums (būtiskuma pakāpe) jāvērtē, izsverot, vai izmaiņas ir krasas (rada krasus plūsmas izmaiņu lēcienus), vai tomēr mērenas (nerada nozīmīgas plūsmas izmaiņas ar papildu erozijas un applūšanas risku), vai ir iznīcinātas īpaši aizsargājamas dabas vērtības.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada upju posmu pārveidošana, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 6. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 7. tabulā).

6. tabula. Īslaicīgo ietekmju (pārveidošanas laikā) piemēri upju pārveidošanā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļi un cita smagā tehnika un, iespējams, arī to izraisītās vibrācijas darbu veikšanas laikā rada ietekmi uz faunu (īpaši zivīm un putniem).
Hidroloģiskās pārmaiņas	Var būt radīti šķēršļi, piemēram, uzbūvējot dambi, izveidojot akmeņu krājumus, kā arī var būt citādi izmainīts ūdens tecējums, mainot upes dziļumu, platumu, veidojot vai taisnojot līkumus.
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Darbu veikšanas laikā var būt iznīcināti biotopi upes gultnē un krastos, bojājumi var būt arī piekrastē, ja novietota un izlīdzināta izņemtā grunts, vai tehnikas kustības dēļ.
Uzduļķojums	Pārveidošanas laikā, jo īpaši, ja notikusi tīrīšana un padziļināšana, kā arī taisnošana, var būt radīts uzduļķojums, samazināts skābekļa saturs, kas var radīt īslaicīgu zivju un citu organismu stresu vai pat bojāeju, zivju barības bāzes samazināšanos. Nogulumu izgulsnēšanās leļpus būvdarbiem var aizklāt nārsta vietas un bentosa biotopus.
Zivju un citu ūdens organismu bojāeja	Zivju vai zivju mazuļu, kā arī citu ūdens organismu bojāeja darbu veikšanas rezultātā.
Nestandarta situācijas, negadījumi, izmantotais būvmateriāls	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtējai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.

Minētās ietekmes parasti ir pārejošas un beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu, taču dažas no ietekmēm, piemēram, ietekme uz hidroloģiju, var būt sākušās būvdarbu veikšanas laikā un turpināties ilgtermiņā kā paliekošās ietekmes. Pamatā ietekmes ierīkošanas laikā būtu atzīstamas par nebūtiskām, tomēr tās jāvērtē diapazonā no nebūtiskām līdz būtiskām, ņemot vērā tādus apsvērumus kā vietas jutīgums un ietekmes laiks, piemēram, traucējumi, smagās tehnikas klātbūtne, zivju bojāeja notikusi jutīgā sezonā, sezonālu ierobežojumu laikā (piemēram, zivju nārsta, putnu ligzdošanas sezonā). Lai novērtētu ietekmes būtiskumu, ir jāvērtē arī, cik plašs ir ierīkošanas apjoms, cik ilgi ietekme turpinājusies un, vai notikusi, piemēram, īpaši aizsargājamo biotopu iznīcināšana.

7. tabula. Paliekošo ietekmju (pēc pārveidošanas) piemēri upju pārveidošanā

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Upes morfoloģijas izmaiņas, pārveidota hidroloģija	Gultnes padziļināšana, taisnošana vai betonēšana maina upes dabisko tecējumu, liedz veidoties līkumiem, sērēm, paliem. Samazināta plūsmas mainība, applūšanas biežums un intensitāte rada ietekmi uz palieņu biotopiem. Vai gluži pretēji – šķēršļu veidošana palielina teritoriju applūšanu, veicina to pārmitrināšanos.

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Biotopu zudums	Pārveidotajā upes posmā, ja zaudēta dabiskā vide (piemēram, notikusi tīrīšana, padziļināšana, taisnošana, betonēšana) zudusi dabiskā daudzveidība, ne tikai iznīcināti biotopi, bet kā sekas – mazāk nārsta, slēptuvju un barošanās vietu zivīm un bezmugurkaulniekiem. Citkārt ievietotie akmeņi – gluži pretēji – nodrošina mikrobiotopu un dabiskas sīklīkumainības veidošanos ar pozitīvu ietekmi uz biotopu. Ja krasta biotopu zuduma dēļ (piemēram, koku joslas, krūmu izciršana) ir samazināta ēnošana un aerācija, ūdens var kļūt siltāks un mazāk piemērots tur mītošajām sugām, samazinās upes ekosistēmas spēja uzturēt dabisko augu un dzīvnieku kopienas.
Ūdens kvalitātes izmaiņas	Stipri pārveidotos ūdens posmos var būt mazāka pašattīrīšanās spēja – vietās, kur ir lēnāka plūsma, var palielināties piesārņojuma koncentrācija, notikt aizaugšana.
Savienojamības zudums	Upes pārveidošana pārtrauc migrācijas ceļus (zivīm, abiniekiem), traucē plūsmu ar pietiekām un mitrājiem.
Ainavas izmaiņas	Dabiskas upes ainava tiek aizstāta ar tehnisku vai vienvēidīgu vidi.

Šīs ietekmes parasti ir paliekošas un nebeidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Daļa no minētajām ietekmēm var būt arī neatgriezeniskas, jo daba pati nespētu īslaicīgi un bez iejaukšanās atjaunoties līdz iepriekšējam vai labākam stāvoklim.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā upju pārveidošanas gadījumā, atspoguļots Pielikuma 3. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros, var būt izmantojami arī upju pārveidošanas gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.5. Ūdenstilpju padziļināšana un tīrīšana

Virszemes ūdensobjektu (piemēram, ezeru) tīrīšana un padziļināšana ir darbības, kam pirms to veikšanas nepieciešams noskaidrot vides aizsardzības prasības, jo ūdensobjekti – tāpat kā ūdensteces – ir ekoloģiski jutīgas ekosistēmas, un tīrīšanai un padziļināšanai var būt ietekme gan uz ūdens kvalitāti, gan īpaši aizsargājamām dabas vērtībām krastos un ūdenī, turklāt iespējamas arī hidroloģiskās u. c. pārmaiņas. Atšķirībā no HES ūdenskrātuvēm, kas aplūktas atsevišķā apakšnodaļā, dabiskām ūdenstilpēm nav tiešas saistības ar ūdens plūsmas regulēšanu, tās parasti ir slēgtākas ekosistēmas ar jutīgu

līdzsvaru starp bioloģiskajiem un ķīmiskajiem procesiem, to ietekmes ir vairāk saistītas ar nogulumu, biotopu un ūdens kvalitātes izmaiņām.

Tādēļ normatīvie akti noteic, ka ūdensobjekta tīrīšanas un padziļināšanas gadījumā VVD tehniskajos noteikumos iekļauj nosacījumus⁵ darbības izpildes laikam un vietai, tīrīšanas un padziļināšanas apjomam, teritorijai un robežām, veicamo darbu secībai, no virszemes ūdensobjekta izņemtās grunts pagaidu vai pastāvīgā novietojuma vietai, uzglabāšanai un izmantošanai, pasākumiem, kas saistīti ar ūdensobjekta hidroloģiskā režīma maiņu darbu veikšanas laikā, krastu ainaviskajai sakopšanai pēc darbu pabeigšanas, papildu pasākumiem, kas veicami kaitējuma ūdens bioloģiskajiem resursiem un vides piesārņojuma novēršanai. Papildus tam, ja ūdenstilpes spoguļa laukums ir vismaz 10 ha liels, vides aizsardzības prasību noteikšanai nepieciešams sertificēta eksperta atzinums par virszemes ūdensobjektu tīrīšanas vai padziļināšanas iespējamo ietekmi uz zivju resursiem, virszemes ūdensobjektu tīrīšanas vai padziļināšanas iespējamo ietekmi uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, iespējamo ietekmi uz tīrāmo vai padziļināmo ūdensobjektu, kā arī par virszemes ūdensobjektu tīrīšanas vai padziļināšanas iespējamo ietekmi uz apkārtējiem ūdensobjektiem.

Visus šos apsvērumus, ko normatīvie akti paredz kā piesardzības pieeju, lai ietekmi novērtētu un novērstu, var ņemt vērā, aprakstot jau veiktu darbību un uzskaitot, kā, kad, kādā secībā un ar kādiem pasākumiem darbība veikta, vai tā veikta pienācīgi.

No IVN regulējošo normatīvo aktu viedokļa vides aizsardzības prasību noskaidrošana un īstenošana virszemes ūdensobjektu tīrīšanas un padziļināšanas gadījumā nepieciešama tieši **vides jutīguma** dēļ. Var uzskatīt, ka ietekmes ir **kompleksas**, jo tām ir savstarpēja saistība un tās summējas, pastāv dažādi riski, tostarp piesārņojuma riski, tiek ietekmēta liela teritorija. Tādēļ no vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmju novērtējums, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada ūdenstilpju tīrīšana un padziļināšana, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 8. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 9. tabulā).

8. tabula. Īslaicīgo ietekmju (tīrīšanas un padziļināšanas laikā) piemēri ūdenstilpēm

---

⁵ Ministru kabineta 2006. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 475 "Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība" 25., 29. punkts.

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļu, ekskavatoru un citas smagās tehnikas radītās vibrācijas un skaņas traucē putnus, abiniekus un citus dzīvniekus piekrastē.
Duļķainība un nogulšņu uzjaukšana	Rakšanas/sūknēšanas un nogulumu, smilšu pārvietošanas laikā ūdens kļūst duļķains, samazinās gaismas caurlaidība un skābekļa saturs, kas var radīt zivju un citu organismu īslaicīgu stresu vai pat bojāeju, zivju barības bāzes samazināšanos, tiek ietekmēta ūdensaugu fotosintēze.
Zivju un citu ūdens organismu bojāeja	Zivju vai zivju mazuļu, kā arī citu ūdens organismu bojāeja darbu veikšanas rezultātā.
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Darbu veikšanas laikā var būt iznīcināti biotopi un ūdensaugi ūdenskrātuves gultnē un krastos, bojājumi var būt arī piekrastē, ja tur novietota un izlīdzināta izņemtā grunts, vai tehniskas kustības dēļ. Darbu laikā tiek bojāti ūdensaugi, piekrastes veģetācija un bentoss. Zūd slēptuves un barošanās vietas zivīm un citiem organismiem.
Nestandarta situācijas, negadījumi	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtējai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.
Piesārņojums, atkritumu veidošanās	Ūdenskrātuves nogulumos var būt uzkrājies arī piesārņojums, īslaicīgi var tikt paaugstināta tā koncentrācija ūdenī. Būtiski apsaimniekot izņemto materiālu atbilstoši normatīvajos aktos paredzētajam, veicot kvalitātes pārbaudes. Ūdensobjektā nopļautos ūdensaugus nepieciešams savākt, lai novērstu atkārtotu ūdensobjekta piesārņošanu ar viegli noārdāmām organiskām vielām un sedimentu uzkrāšanos.
Krastu stabilitāte	Tīrot un padziļinot ūdenstilpes gultni krasta zonā, var tikt veicināta krastu erozija vai nogrūvumi.

Līdzīgi kā HES ūdenskrātuves tīrīšanas vai padziļināšanas gadījumā – tā pārsvarā ir īslaicīga iejaukšanās, un radītās ietekmes ir nosacīti īslaicīgas. Vienlaikus tās var būt būtiskas līdz pat ļoti būtiskām, ja netiek veikti atbilstīgi piesardzības pasākumi, jo izmainītā vide nevar īsā laikā atjaunoties. Ar darbību saistītie galvenie vides riski ir duļķainība, sedimentu un piesārņojuma izplatīšanās, biotopu bojājumi, zivju bojāeja un ietekme uz zivju resursiem, izņemtā materiāla atbilstoša apsaimniekošana un piesārņojums.

Ņemot vērā pārkāpuma būtību un to, cik daudz piesardzības pasākumu ir īstenoti, iespējams izsvērt un noteikt arī pārkāpuma būtiskumu.

9. tabula. Paliekošo ietekmju (pēc tīrīšanas un padziļināšanas) piemēri ūdenstilpēm

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Biotopu zudums	Piekrastes augāja (niedres, zāļainas malas, krūmi) iznīcināšana, kas nozīmē nārsta, barošanās un ligzdošanas vietu samazināšanu, var būt iznīcināti biotopi arī pašā ūdenstilpē, zaudētas slēptuvju un

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
	barošanās vietas zivīm un bezmugurkaulniekiem, fitoplanktona samazināšanās. Biotopi atjaunojas lēni.
Pārveidota hidroloģija	Izmainot gultni, var tikt mainītas nogulumu uzkrāšanās vietas un ātrums, veidoties jaunas nogulumu kabatas. Grunts uzbēršana vai krasta līnijas pārveide var mainīt straumes, radīt eroziju citos posmos vai veicināt nogulšņu pārbīdi un izmainīt applūšanas dinamiku.
Piesārņojums un ūdens kvalitāte	Ja ūdenskrātuves nogulumos bija uzkrājies piesārņojums vai tajā tika atstāti nopļautie ūdensaugi, ilgtermiņā turpināsies ūdens kvalitātes pasliktināšanās un piesārņojums.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā HES ūdenskrātuves gadījumā, atspoguļots Pielikumā 4. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros (piemēram, upju pārveidošana, HES ūdenskrātuves ierīkošana vai tīrīšana un padziļināšana), var būt izmantojami arī gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.6. HES ūdenskrātuves

Mūsdienās jaunas HES ūdenskrātuves izveide nav tipisks ar IVN saistītu normatīvo aktu pārkāpuma gadījums, jo uz lielas daļas upju un to posmu zivju resursu aizsardzības nolūkā ir aizliegts būvēt un atjaunot HES aizsprostus un veidot mehāniskus šķēršļus⁶. Līdz ar to šādas jaunas darbības netiek īstenotas.

Vienlaikus esošu HES darbība un aizsprostu izmantošana, kā arī HES ūdenskrātuves uzstādīšanas regulēšana ir joma, uz kuru attiecas stingri noteikumi, jo visām šīm darbībām ir ietekme uz vidi, tai skaitā ietekme uz hidroloģisko režīmu, krastu zonu un dabiskajām ekosistēmām, zivju resursiem u. c. Var būt gadījumi, kad nosacījumi attiecībā uz HES ūdenskrātuvi izriet no agrāk veikta IVN, tomēr galvenokārt tie ir nosacījumi, kas iekļauti ūdens resursu lietošanas atļaujā, kur noteikts gan normālais, gan zemākais un augstākais ūdens uzstādīšanas līmenis, gan ūdenskrātuves augšbjefā pieļaujamās līmeņu svārstības, gan HES ūdens caurplūdums un tā tehniskais nodrošinājums, nosacījumi HES

⁶ Ministru kabineta 2002. gada 15. janvāra noteikumu Nr. 27 "Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus" 1. pielikums.

darbības režīmam remontdarbu laikā, ārkārtas un avāriju situācijās, kā arī nosacījumi zivju aizsardzības būvēm un ierīcēm un veicamajam monitoringam.

Ja konstatēti pārkāpumi saistībā ar ūdens resursu lietošanas atļaujas nosacījumiem, tie, visdrīzāk, nebūs saistīti ar IVN normatīvo aktu pārkāpumiem, tomēr arī ar uzturēšanu saistītas darbības (piemēram atvadkanālu pārtīrīšana, ūdenskrātuves un lejasbjefa tīrīšana) var būt tādas, kam pirms to īstenošanas bija nepieciešamas saņemt VVD tehniskos noteikumus.⁷

No IVN likuma izrietošu prasību ievērošana HES ūdenskrātuvju tīrīšanas un padziļināšanas gadījumā nepieciešama tieši **vides jutīguma** dēļ, jo tās atrodas uz upēm un jebkāda darbība ar ūdenskrātuvi var ietekmēt upes ekosistēmu kopumā. Var uzskatīt, ka ietekmes ir **kompleksas**, jo tām ir savstarpēja saistība un tās summējas, pastāv dažādi riski, tostarp piesārņojuma riski, tiek ietekmēta liela teritorija. Tādēļ no vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmju novērtējums, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, ir vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada gan pati HES ūdenskrātuvju izveide, gan ekspluatācija un uzturēšana (tostarp tīrīšana un padziļināšana), un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 10. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 11. tabulā).

10. tabula. Īslaicīgo ietekmju (darbības veikšanas, tīrīšanas, pārbūves laikā) piemēri HES ūdenskrātuvēm

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļi un cita smagā tehnika un, iespējams, arī to izraisītās vibrācijas darbu veikšanas laikā rada ietekmi uz faunu (īpaši zivīm un putniem).
Hidroloģiskās pārmaiņas	Ātras plūsmas maiņas rada straujas līmeņa svārstības lejtecē, kas appludina vai atsedz krastus. Nepietiekama ūdens caurplūduma regulēšana darbu veikšanas laikā var radīt pārāk strauju ūdens līmeņa krišanos, kaitējot ekosistēmām un izraisot zivju un bezmugurkaulnieku iesprostojumus seklumos, to bojāeju.
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Darbu veikšanas laikā ar būt iznīcināti biotopi un ūdensaugi ūdenskrātuves gultnē un krastos, bojājumi var būt arī piekrastē, ja tur novietota un izlīdzināta izņemtā grunts, vai tehniskas kustības dēļ. Darbu laikā tiek bojāti ūdensaugi, piekrastes veģetācija un bentoss. Zūd slēptuves un barošanās vietas zivīm un citiem organismiem. Ja ūdens līmeņa

⁷ Ministru kabineta 2015. gada 27. janvāra noteikumu Nr. 30 “Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai” pielikuma 8.14. punkts.

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
	regulācija nav notikusi kontrolēti un pakāpeniski, nepieļaujot pēkšņas svārstības, var būt bojāti krasti un biotopi lejtecē.
Uzduļķojums	Dūņu un smilšu uzjaukšana izraisa ūdens duļķainības pieaugumu, kas samazina skābekļa saturu un traucē gaismas caurlaidību; uzduļķojums var radīt īslaicīgu zivju un citu organismu stresu vai pat bojāeju, zivju barības bāzes samazināšanos. Nogulumu migrācija un izgulsnēšanās leņķu darbības vietas var aizklāt nārsta vietas un bentosa biotopus.
Piesārņojums	Ūdenskrātuves nogulumos var būt uzkrājies arī piesārņojums, īslaicīgi var tikt paaugstināta tā koncentrācija ūdenī.
Zivju un citu ūdens organismu bojāeja	Zivju vai zivju mazuļu, kā arī citu ūdens organismu bojāeja darbu veikšanas rezultātā. Nepietiekama ūdens caurplūduma regulēšana darbu veikšanas laikā var radīt pārāk strauju ūdens līmeņa krišanos, kaitējot ekosistēmām un izraisot zivju iesprostojumus seklumos.
Krastu stabilitāte	Tirot un padziļinot gultni, samazinās ūdens līmenis krasta tuvumā, kas var izraisīt krasta eroziju vai nogrūzumus. Ja ūdens līmeņa regulācija nav notikusi kontrolēti un pakāpeniski, nepieļaujot pēkšņas svārstības, var būt bojāti krasti lejtecē.
Nestandarta situācijas, negadījumi, izmantotais būvmateriāls	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtējai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.

Ja tiek veikta HES ūdenskrātuves vai atvadkanālu un lejasbjefa tīrīšana un/vai padziļināšana, kā arī HES pārbūve, tā pārsvarā ir īslaicīga iejaukšanās, un radītās ietekmes ir nosacīti īslaicīgas. Vienlaikus tās var būt būtiskas līdz pat ļoti būtiskām, ja netiek veikti atbilstīgi piesardzības pasākumi. Tīrīšana, padziļināšana, kā arī pašas HES pārbūve, ir tehniski nepieciešama, taču arī ekoloģiski jutīga darbība. Ar to saistītie galvenie vides riski ir duļķainība, sedimentu izplatīšanās, biotopu bojājumi, zivju bojāeja, krastu nestabilitāte. Galvenie ietekmes mazināšanas pasākumi ir darbu veikšana piemērotā sezonā, nogulumu kontrole, plūsmas un līmeņa regulēšana, biotopu aizsardzība, nogulumu kvalitātes izvērtēšana, ja nepieciešams, arī krastu nostiprināšana.

Ņemot vērā pārkāpuma būtību un to, cik daudz piesardzības pasākumu ir īstenoti, iespējams izvērtēt un noteikt arī pārkāpuma būtiskumu.

Pēc tam, kad darbi veikti, mākslīgi pārveidotā ekosistēma pamazām atgriežas iepriekšējā, pārveidotajā stāvoklī un turpinās ar HES ūdenskrātuves izveidi tipiski saistītās ekspluatācijas (paliekošās) ietekmes.

11. tabula. Paliekošo ietekmju piemēri HES ūdenskrātuvei

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Hidroloģiskā režīma izmaiņas	Dabiskā plūsmas mainība samazinās, upe kļūst mākslīgi regulēta un tajā virs nav dabiska pavasara palu un vasaras zema ūdens perioda. Ātras plūsmas maiņas rada straujas līmeņa svārstības lejtecē, kas appludina vai atsedz krastus. Tā rezultātā ir samazināta upes pašattīršanās spēja, tiek veicināta biotopu degradācija.
Ūdens līmeņa svārstību ietekme ūdenskrātuvē	Regulāras vai straujas līmeņa svārstības bojā krasta zonu, izraisa eroziju, nogrūvumus un veģetācijas zudumu. Atseguma josla kļūst bioloģiski nepiemērota, augi tur nespēj nostiprināties. Mainās arī nogulumu kustība – tie izgulsnējas ūdenskrātuvē. Tā rezultātā mainās upes un piekrastes reljefs, samazinās augu un dzīvnieku dzīvotnes.
Ietekme uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmām	Ar HES ūdenskrātuves izveidi upe tiek aizstāta ar stāvoša ūdens vidi, mainās sugu sastāvs, samazinās straumes sugas, pieaug ezeru tipa sugas. Samazināta skābekļa pieejamība un palielināta temperatūras slāņošanās dziļākos ūdeņos var pasliktināt ūdens kvalitāti. Ūdenskrātuve ir migrācijas barjera zivīm, kas liedz tām piekļuvi nārsta vietām augštecē. Ja nav izbūvēta vai tiek nepareizi ekspluatēta zivju pāreja, migrējošo sugu populācijas var izzust. Appludināšanas rezultātā tiek zaudētas mežu, pļavu u. c. biotopu platības, notiek līdzšinējo ekosistēmu funkciju zudums.
Ietekme uz krastiem un nogulumiem	Traucēta nogulumu kustība leļpus aizsprostam veicina krastu un gultnes padziļināšanos un eroziju, savukārt nogulumu uzkrāšanās ūdenskrātuvē pakāpeniski samazina tās ietilpību, var mainīt hidrauliskos apstākļus un palielināt plūdu risku augštecē, kas ir viens no iemesliem, kādēļ ūdenskrātuves tiek tīrītas. Izmaiņas sedimentu līdzsvarā abpus HES ūdenskrātuvei nozīmē, ka mazāk barības vielu un minerālu tiek nogādāts lejtecē un deltās, ietekmējot piekrastes ekosistēmas.
Ķīmiskās un fiziskās kvalitātes izmaiņas	Ūdens stagnācija ūdenskrātuvē palielina organisko vielu sadalīšanos, samazina skābekļa līmeni un var veicināt eitrofikāciju. Temperatūras slāņošanās var izraisīt aukstā, bezskābekļa ūdens izplūdi leļpus, mainot upes termālos apstākļus un ietekmējot ūdens organismu dzīvi. Nogulumu aizture samazina barības vielu plūsmu, bet palielina smalko nogulumu koncentrāciju augštecē.
Sociālās un ainaviskās ietekmes	HES izveide pārmaina ainavu, dabiskā upes ieleja tiek aizstāta ar mākslīgu ezeru. Zemes applūšana atstāj ietekmi uz īpašumiem, var tikt zaudētas kultūrvēsturiskās vietas. Vienlaikus ūdenskrātuve var radīt jaunas rekreācijas iespējas.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā HES ūdenskrātuves gadījumā, atspoguļots Pielikumā 5. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros (piemēram, upju pārveidošana, ūdensobjektu tīrīšana un padziļināšana), var būt izmantojami arī HES ūdenskrātuves gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.7. Pludmales ierīkošana

Pludmales ierīkošana kā darbība norāda uz to, ka tā veikta ūdensobjekta krastā, tipiski tas varētu būt upes vai ezera krastā, iespējams, arī īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai vietā, kur šādas darbības pieļaujamību ierobežo atrašanās applūstošā teritorijā. No vadlīnijās aplūkoto pārskatu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmes uz vidi novērtējums – IVN, ietekmes sākotnējais izvērtējums – ISI vai ietekmju izsvērumi, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lielākoties no IVN likuma izrietošu prasību ievērošana pludmales ierīkošanai nepieciešama **vides jutīguma** dēļ. Proti, pludmales ierīkošana kā tāda (atšķirībā, piemēram, no tādām darbībām kā atkritumu pārstrāde vai bīstamo vielu uzglabāšana un pārkrāšana) nav saistīta ar būtisku ietekmi, ja vien tā netiek īstenota vidē, kas ir pret pārmaiņām jutīga. Šāda jutīga vide ir galvenokārt tādās mazpārveidotās, no antropogēnās slodzes pasargātās teritorijās kā dabas liegumi, rezervāti un citas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, nelielas ūdenskrātuves, ūdensteces, kā arī applūstošās teritorijās, kas pilda īpašu – plūdu negatīvo seku novēršanas – funkciju.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada pludmales ierīkošana, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 12. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 13. tabulā).

12. tabula. Īslaicīgo ietekmju (ierīkošanas laikā) piemēri

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Smago automobiļu, ekskavatoru un citas smagās tehnikas radītās vibrācijas un skaņas traucē putnus, abiniekus un citus dzīvniekus piekrastē.
Duļķainība un nogulšņu uzjaukšana	Rakšanas, smilšu pārvietošanas un gultnes tīrīšanas laikā ūdens kļūst duļķains, samazinās skābekļa saturs, kas var radīt īslaicīgu zivju un citu organismu stresu vai pat bojāeju, kā arī zivju barības bāzes samazināšanos.
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Izcirsti koki, krūmi, nolīdzināta, izbraukāta zāle, uzbērtas smiltis – šīs pārmaiņas iznīcina attiecīgās dabas vērtības.
Nestandarta situācijas, negadījumi	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā.

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtejai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums

Šīs ietekmes parasti ir pārejošas un beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Pamatā tās būtu atzīstamas par nebūtiskām, tomēr tās jāvērtē diapazonā no nebūtiskām līdz būtiskām, ņemot vērā tādas apsvērumus kā vietas jutīgums un ietekmes laiks, piemēram, traucējums, uzduļķojums radīts jutīgā sezonā, sezonālu ierobežojumu laikā (piemēram, putnu ligzdošanas sezonā). Lai novērtētu būtiskuma ietekmi, ir jāvērtē arī, cik plašs ir ierīkošanas apjoms un vai notikusi, piemēram, īpaši aizsargājama biotopu iznīcināšana, putnu ligzdu vai citu aizsargājamu augu sugu iznīcināšana.

13. tabula. Paliesto ietekmju (pēc ierīkošanas) piemēri

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Biotopu zudums	Piekrastes augāja (niedres, zāļainas malas, krūmi) iznīcināšana, kas nozīmē nārsta, barošanās un ligzdošanas vietu samazināšanu.
Pārveidota hidroloģija	Smilšu uzbēršana vai krasta līnijas pārveide var mainīt straumes, radīt eroziju citos posmos vai veicināt nogulšņu pārbīdi.
Palielināts antropogēnais spiediens	Pludmale piesaista apmeklētājus, līdz ar to pieaug troksnis, veidojas atkritumi, var tikt kurināti uguns kuri, un tas viss rada traucējumus dabai. Šī ietekme ir ilgstoša un nemazinās.
Ūdens kvalitātes pasliktināšanās.	Intensīvas lietošanas rezultātā (peldētāji, laivas, atpūtnieku aktivitātes, labiekārtojuma un labierīcību trūkums) var pieaugt barības vielu daudzums un mikrobioloģiskais piesārņojums.
Ainavas izmaiņas	Dabiska piekrastes zona kļūst par rekreācijas objektu – tā vairs nav savvaļas vide, bet mākslīgi pārveidots atpūtas laukums.

Šīs ietekmes parasti ir paliestošas un nebeidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Daļa no minētajām ietekmēm var būt arī neatgriezeniskas, jo daba pati nespētu īslaicīgi un bez iejaukšanās atjaunoties līdz iepriekšējam vai labākam stāvoklim.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliestošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā pludmales ierīkošanas gadījumā, atspoguļots Pielikuma 6. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros, var būt izmantojami arī pludmales ierīkošanas gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

2.8. Tiltu būvniecība

Tilts ir salīdzinoši nozīmīga inženiertehniska būve, kas paredz iejaukšanos dabiskajā vidē, turklāt tas nepastāv pats par sevi – atrauti no ceļu infrastruktūras, kas tiltu šķērso. Maz ticams, ka bieži varētu būt veikta tilta būvniecība, nesaņemot tam vides aizsardzības tehniskos noteikumus, pirms tam veicot IVN vai ISI, ja to paredz IVN jomu regulējošie normatīvie akti. Ticamāk gan, ka varētu būt veikta tilta būvniecība, neievērojot un pārkāpjot jau izvirzītās vides aizsardzības prasības (attiecībā uz vietu, laiku, tehniskajiem paņēmieniem u. c.) vai – darbība īstenota citā veidā, nekā tas bija paredzēts un izvērtēts (piemēram, uzbūvējot vairāk balstu, uzbūvējot balstus ūdenī, pārvirzot upes gultni pagaidu gultnē vai caurtekā, nenoskaidrojot, kādas tam nepieciešamas vides aizsardzības prasības). Par tiltiem nevar tikt uzskatīti veidojumi, kuri nav inženiertehniskas būves, lai arī kalpo ūdensteču šķērsošanai, piemēram, betona pārsedes paneļa pārlikšana pār upi, piebērumu veidošana upes krastos, lai sašaurinātu ūdensteci un pār to veidotu koka pāreju.

Lai arī kādā veidā pārkāpums tieši noticis, tā vērtēšanai būtiski zināt un izprast, kāda veida ietekmes tilta vai cita veidojuma būvniecība rada, kādam mērķim vides izpētes un aizsardzības noteikumi tam nepieciešami. Pirmkārt, tiltu būvniecības plānošanā un īstenošanā īpaši jāizvērtē upes hidrauliskie, morfoloģiskie un ekoloģiskie apstākļi. Tilta konstrukcijai jānodrošina pietiekama caurplūdes spēja, lai plūdu laikā netiktu aizturēta ūdens plūsma un nepalielinātos applūšanas risks augštecē. Balstu izvietojums un izmēri nedrīkst būtiski samazināt upes šķērsriezumu, un jāparedz pasākumi gultnes un krastu erozijas novēršanai ap balstiem. Otrkārt, īpaša uzmanība jāpievērš upes biotopu saglabāšanai. Tilta būvniecības laikā nedrīkst tikt iznīcinātas vai būtiski bojātas zivju nārsta vietas, ūdensaugu joslas un krasta biotopi. Ja tilts tiek būvēts ĪADT, jāveic atbilstīgs novērtējums, lai nodrošinātu, ka paredzētā darbība neizjauc dabiskos procesus, nenonāk pretrunā ar ĪADT izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Treškārt, paši būvdarbi jāveic, iespējami samazinot ietekmi uz ūdeni un gultni, jāizvairās no ilgstošas tehnikas darbības ūdenī, nogulumu uzjaukšanas un piesārņojuma noplūdēm. Darbu veikšanas laiks būtu jāizvēlas ārpus zivju nārsta un putnu ligzdošanas sezonām. Būvniecības vietā jāparedz pasākumi nogulumu un piesārņojuma kontrolei, piemēram, aizsargbarjeras.

Tādēļ no IVN regulējošajiem normatīvajiem aktiem izrietošo prasību ievērošana tiltu būvniecībā var būt nepieciešama gan **vides jutīguma**, gan iespējamo ietekmju **kompleksuma** dēļ, turklāt liela daļa paliekošo ietekmju ir **ilglaicīgas un neatgriezeniskas**. No vadlīnijās aplūkoto pārkāpumu viedokļa ir būtiski, lai pirms šādas darbības īstenošanas (ja to prasa normatīvie akti) būtu veikts atbilstīgs ietekmes uz vidi novērtējums – IVN, ietekmes sākotnējais izvērtējums – ISI vai ietekmju izsvērums, ko VVD veic pirms tehnisko noteikumu izdošanas, jo tādējādi tiek noteiktas un izvirzītas vides aizsardzības prasības, kas sagaidāmo ietekmi iespējami samazina vai novērš.

Lai vieglāk novērtētu, kuras ietekmes un kurā gadījumā varētu būt radījušas būtisku kaitējumu, vērtīgi izprast, kādas pārmaiņas un traucējumus rada tiltu būvniecība, un kuras no šīm ietekmēm ir īslaicīgas (piemēri atspoguļoti 14. tabulā), – kuras saglabājas ilgtermiņā (piemēri atspoguļoti 15. tabulā).

14. tabula. Īslaicīgo ietekmju (darbības īstenošanas laikā) piemēri tiltu būvniecībai

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Troksnis un tehnikas kustība	Kravas automobiļi un cita smagā tehnika un, iespējams, arī to izraisītās vibrācijas darbu veikšanas laikā rada ietekmi uz faunu (īpaši zivīm un putniem).
Hidroloģiskās pārmaiņas, savienojamības zudums	Var būt radīti šķēršļi upē (pagaidu būvbedres), kā arī pārmainīta vai pārtraukta dabiska upes plūsma, novadot upi jaunā gultnē vai caurtekā (jaunā vietā), tādējādi uz būvniecības darbu laiku izmainot ūdens tecējumu un savienojamību, pārtraucot migrācijas ceļus (zivīm, abiniekiem).
Augsnes un veģetācijas pārmaiņas, bojājumi	Darbu veikšanas laikā ar būt iznīcināti biotopi upes gultnē un krastos, bojājumi var būt arī piekrastē, ja izveidotas pagaidu krautnes, būvniecības bāzes, izlīdzināta izņemtā grunts, vai tehniskas kustības dēļ.
Uzduļķojums	Būvdarbu veikšanas laikā rodas uzduļķojums. Tā izplatība, samazināts skābekļa saturs un gaismas caurlaidība var radīt zivju un citu organismu īslaicīgu stresu vai pat bojāeju, kā arī zivju barības bāzes samazināšanos. Nogulumu izgulsnēšanās leņķus būvdarbiem var aizklāt nārsta vietas un bentosa biotopus.
Zivju un citu ūdens organismu bojāeja	Zivju vai zivju mazuļu, kā arī citu ūdens organismu bojāeja darbu veikšanas rezultātā.
Nestandarta situācijas, negadījumi, izmantotais būvmateriāls	Lokāls piesārņojums tehnikas darbības laikā – degviela, eļļas no tehnikas, piesārņojuma nokļūšana augsnē, ūdensobjektā.
Putekļi un vizuāli traucējumi	Apkārtejai sabiedrībai un dabai rodas īslaicīgs kairinājums.

Šīs ietekmes parasti ir pārejošas un beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Pamatā ietekmes būtu atzīstamas par nebūtiskām, tomēr tās jāvērtē diapazonā no nebūtiskām līdz būtiskām, ņemot vērā tādu apsvērumus kā vietas jutīgums un ietekmes laiks, piemēram, traucējums, uzduļķojums radīts jutīgā sezonā, sezonālu ierobežojumu laikā (piemēram, zivju nārsta sezonā). Lai novērtētu būtiskuma ietekmi, ir jāvērtē arī, cik plašs ir ierīkošanas apjoms un vai notikusi, piemēram, īpaši aizsargājama biotopu iznīcināšana, putnu ligzdu vai citu aizsargājama augu sugu iznīcināšana.

15. tabula. Paliekošo ietekmju (pēc darbības īstenošanas) piemēri tiltu būvniecībai

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
Upes morfoloģijas izmaiņas, pārveidota hidroloģija	Tilta balsti, dažāda veida krasta piebērumi, lai samazinātu šķērsojamo upes platumu, upes gultnē aizņem daļu plūsmas šķērsriezuma laukuma, samazina efektīvo plūsmas šķērsriezumu, caur kuru ūdens var brīvi plūst. Tādēļ jāvērtē, cik daudz un cik lielā apmērā šīs izmaiņas veiktas (relatīvi pret paliekošo). Balsti lokāli maina upes plūsmas raksturu un nogulumu kustību, izraisot izskalošanos (eroziju) ap balstiem, nogulumu uzkrāšanos (sedimentāciju) starp balstiem vai lejtecē, ūdens līmeņa celšanos augštecē plūdu laikā. Ledus iešanas laikā var veicināt ledus sablīvēšanos/uzkrāšanos un palielināt plūdu risku. Piebērumi krastos sašaurina ūdensteci,

Ietekmes faktors	Ietekmes izpausme
	attiecīgi virs sašaurinājuma radot uzstādinājumu, zem sašaurinājuma – līmeņa samazinājumu, rada plūsmas ātruma izmaiņas, kas veicina eroziju.
Biotopu un citu dabas vērtību zudums	Pārveidotajā vietā gan upē, gan tās krastos neatgriezeniski zudusi dabiskā daudzveidība, iznīcināti biotopi, nārsta, slēptuvju un barošanās vietas zivīm un bezmugurkaulniekiem.
Noēnojums, apgaismojums	Tilts rada noēnojumu, kas lokāli var padarīt vidi mazāk piemērotu tur mītošajām sugām, samazinās ekosistēmas spēja uzturēt dabisko augu un dzīvnieku kopienas. Tilta apgaismojums var traucēt nakts dzīvniekiem, radīt sadursmju risku sikspārņiem.
Ainavas izmaiņas	Dabiska ainava tiek aizstāta ar antropogēni ietekmētu – tiek radīts jauns ainavisks akcents.

Šīs ietekmes parasti ir paliekošas un nebeidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu. Daļa no minētajām ietekmēm var būt arī neatgriezeniskas, jo daba pati nespētu īslaicīgi un bez iejaukšanās atjaunoties līdz iepriekšējam vai labākam stāvoklim.

To, vai ietekmes (īslaicīgās un paliekošās) ir nebūtiskas, būtiskas vai ļoti būtiskas, nosaka katras konkrētās lietas apstākļi, ko vērtē un pamato. Lai atvieglotu un sistematizētu vērtēšanas procesu, to var darīt, ņemot vērā šādus kritērijus: Pieļaujamība, Vides jutīgums, Kaitējuma kompleksums, Kaitējuma ilgums un atgriezeniskums.

Piemērs šāda vērtējuma procesam un iespējamiem apsvērumiem, ko ņemt vērā pludmales ierīkošanas gadījumā, atspoguļots Pielikuma 7. tabulā.

Jāņem vērā, ka piemērs nav pilnīgs un izsmeļošs, un katrā konkrētā gadījumā var būt nepieciešams izdarīt papildu vai atšķirīgus apsvērumus. Apsvērumi vai argumenti, kas iekļauti citu darbību vērtējuma piemēros, var būt izmantojami arī tilta būvniecības gadījumā, ja apstākļi ir salīdzināmi.

3. Konstatētā fiksēšana

Lai pieņemtu pamatotu lēmumu saistībā ar dabā konstatēto pārkāpumu, nozīmīgi, lai lietā konstatētie apstākļi būtu korekti fiksēti un atspoguļoti, jo tie pamato lēmumā iekļautos argumentus. Viens no vērtēšanas kritērijiem, piemēram, ir ietekmes skartās teritorijas lielums, kas var būt gan kā izcirstā meža platība, gan iztaisnotā upes posma garums, attiecīgi – šos faktus dabā nepieciešams izmērīt un fiksēt, jo vēlāk būs nepieciešams uz tiem atsaukties. Dabā fiksējamo apstākļu kopums katrā no gadījumiem būs atšķirīgs, tomēr lietderīgi būtu vadīties arī no kāda vispārīga kontrolsaraksta, jo tas ļautu ko būtisku neaizmirst.

Neatkarīgi no veiktās darbības veida, visos gadījumos nepieciešams:

- Fiksēt GPS koordinātas. Atkarībā no veiktā darbības veida un apjoma – tas var nozīmēt arī koordinātas katram galvenajam punktam (piemēram, pārmainītā upes posma sākums, beigas).
- Nofotografēt dabā konstatējamo. Kur nepieciešams (piemēram, lai atspoguļotu attālumu līdz kādam objektam vai dimensijas), foto iekļaut arī mērogu (mērlenti, iespraustu mietiņu, priekšmetu ar zināmu garumu).
- Fiksēt datumu un laiku. Atsevišķos gadījumos (piemēram, ja tiek izteikti argumenti saistībā ar avāriju un negadījumu riskiem, piesārņojuma izplatīšanās apstākļiem) var būt nozīmīgi pierakstīt arī laikapstākļus.

Visos gadījumos būtu ieteicams:

- Sagatavot vienkāršu skici ar dabā konstatējamo, piefiksētiem mērījumiem, attālumiem, novietojumu pret lietā būtiskiem objektiem (piemēram, ūdenstilpi, aizsargājamiem biotopiem u. c.).

Turpmāk redzams vispārīgs dabā konstatējamo apstākļu atkarībā no īstenotās darbības veida kontrolsaraksts.

16. tabula. Dabā konstatējamie apstākļi

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
Ceļu būvniecība	Ceļa garums, platums, seguma tips	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; vai fiksēt GPS koordinātas abos galos; fotofiksācija no vairākiem skatu punktiem/galiem	Vērtējot pārveidotās teritorijas apjomu un ietekmes mērogu; ja iznīcinātas dabas vērtības, var tikt veikta aptuvena m ² aplēse
	Iznīcinātie īpaši aizsargājami biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā garumā, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse
	Izmantotie materiāli (ja neatbilstoši prasībām un pastāv piesārņojuma risks)	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību
	Vizuālas piesārņojuma pazīmes (piemēram, naftas produkti ūdenī, nolijumi uz augsnes, atkritumi zemē)	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
	Attālums līdz tuvākajai ūdenstecei, aizsargājamām dabas vērtībām vai citiem nozīmīgiem objektiem	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ar vides jutīgumu saistītus apstākļus, ietekmes iespējamību
	Grāvju vai drenāžu atrašanās vietas un izplūdes, vizuālas ūdens tecējuma izmaiņas/bloķēšana vai piesārņojums, caurteku, aizsprostu izmēri, ja ietekmēts tecējums	Fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ar vides jutīgumu saistītus apstākļus, ietekmes iespējamību; novērtē iespējamu piesārņojuma vai erozijas risku
	Izrakumu vai uzbērumu dziļums, platums	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fotofiksācija	Vērtējot ar hidroloģijas apstākļiem saistītas izmaiņas
Ēku un būvju būvniecība	Būves izmēri (garums, augstums, platums)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru	Vērtējot pārveidotās teritorijas apjomu un ietekmes mērogu
	Izmantotie materiāli (ja neatbilstoši prasībām un pastāv piesārņojuma risks)	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību
	Pamatu veids un dziļums	Novērtē vizuāli, ja iespējams, veic mērījumus	Vērtējot iejaukšanās apjomu, ar hidroloģijas apstākļiem saistītas izmaiņas
	Iznīcinātie īpaši aizsargājamie biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā teritorijā, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse
	Vizuālas piesārņojuma pazīmes (piemēram, naftas produkti ūdenī, nolijumi uz augsnes, atkritumi zemē)	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību
	Attālums līdz tuvākajai ūdenstecei, aizsargājamām dabas vērtībām vai citiem nozīmīgiem objektiem	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ar vides jutīgumu saistītus apstākļus, ietekmes iespējamību

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
Upju posmu pārveidošana	Posma garums, platums, izmaiņu raksturs (piemēram, padziļināšanas dziļums, krasta nogāžu stāvums u. c.)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; vai fiksēt GPS koordinātas abos galos; fotofiksācija no vairākiem skatu punktiem/galiem	Vērtējot ietekmi uz hidroloģisko režīmu un morfoloģijas izmaiņas; nosaka šķērsriezuma un plūsmas izmaiņas
	Upes posma raksturojums neskartajā vietā	References mērījumi, fotofiksācijas attiecībā uz platumu, dziļumu, krastiem u. c.	Vērtējot hidroloģiskā režīma un morfoloģijas izmaiņas pret nepārveidoto upes posmu
	Krastu stabilitāte, erozijas pēdas	Fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes kompleksumu un iespējamu avāriju risku
	Iznīcinātie īpaši aizsargājamie biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā upes posmā vai tā krastos, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse
	Vizuālas ūdens tecējuma izmaiņas/bloķēšana, zivju un citu ūdens organismu pārvietošanās traucējumi	Fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmi uz hidroloģisko režīmu un morfoloģijas izmaiņas, ietekmi uz zivju resursiem
	Vizuālas piesārņojuma pazīmes, tai skaitā uzduļķojuma un nosēdumu pazīmes, kā arī naftas produkti ūdenī, nolījumi uz augsnes, atkritumi zemē	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību, ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ietekmi uz zivju resursiem
	Iznīcinātie īpaši aizsargājamie biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā upes posmā vai tā krastos, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
		beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	
	Veģetācijas izmaiņas, bojājumi krastos (platums, garums, bojājumu raksturs)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu
Ūdenstilpju tīrīšana/padziļināšana	Rakšanas vietas garums, platums, dziļums	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija no vairākiem skatu punktiem	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu
	Izrakto nogulumu apjoms un uzglabāšanas vieta	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru aptuvenu kubatūru; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu, teritorijas uzbēršanu applūstošā teritorijā, ja attiecināms
	Vizuālas piesārņojuma pazīmes, tai skaitā uzduļķojuma un nosēdumu pazīmes, kā arī naftas produkti ūdenī, nolījumi uz augsnes, atkritumi zemē	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību, ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ietekmi uz zivju resursiem
	Iznīcinātie īpaši aizsargājamie biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā upes posmā vai tā krastos, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse
	Veģetācijas izmaiņas, bojājumi krastā (platums, garums, bojājumu raksturs)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu
HES ūdenskrātuves	Ūdens līmenis, aizsprosta stāvoklis	Atzīme uz konstrukcijas, fotofiksācijas	Novērtē ekspluatācijas režīma ietekmi
	Zivju pārejas, caurteku stāvoklis	Fotofiksācijas, GPS koordinātas	Vērtējot ietekmi uz zivju resursiem

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
	Vizuāli novērtē, vai radusies zivju un citu ūdens dzīvnieku iesprostošana	Fotofiksācijas, apraksts, fiksē GPS koordinātas	Vērtējot ietekmi uz zivju resursiem
	Krastu erozija vai izskalojumi	GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot avāriju riskus, ietekmi uz hidroloģisko režīmu un morfoloģijas izmaiņas
	Nogulumu uzkrāšanās vietas	GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību, ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ietekmi uz zivju resursiem
Pludmales ierīkošana	Pludmales garums, platums, uzbēršanas biežums	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija no vairākiem skatu punktiem	Vērtējot pārveidotās teritorijas apjomu un mērogu
	Attālums līdz ūdensobjektam, aizsargājamām dabas vērtībām vai citiem nozīmīgiem objektiem	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ar vides jutīgumu saistītus apstākļus, ietekmes iespējamību
	Izmantotais materiāls (smilts, grants, cits)	Fotofiksācijas	Vērtējot materiāla izcelsmi (var būt saistīts ar ūdensobjekta padziļināšanu), ietekmi uz ūdens kvalitāti, piesārņojuma riskus
	Veģetācijas izmaiņas, bojājumi krastā (platums, garums, bojājumu raksturs)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu
	Iznīcinātie īpaši aizsargājami biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā upes posmā vai tā krastos, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse
	Vizuālas piesārņojuma pazīmes, tai skaitā uzduļķojuma un nosēdumu pazīmes, kā arī naftas produkti ūdenī, nolijumi uz augsnes, atkritumi zemē	Fotofiksācija; GPS koordinātas, ja konkrētā vietā	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību, ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ietekmi uz zivju resursiem

Darbības veids	Ko fiksēt/izmērīt?	Kā fiksēt?	Kādēļ tas svarīgi (saistība ar ietekmes būtiskumu)
	Attālums līdz ūdenim un veģetācijai	Mērīt, fotofiksēt	Novērtē aizsargjoslas pārkāpumu
	Tehnikas pēdas, piekļuves ceļi	Fotofiksācijas	Nosaka darbības apjomu un, iespējams, neatļautu iebraukšanu ārpus tam paredzētām vietām
Tilta būvniecība	Tilta izmēri (garums, platums, augstums)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija no vairākiem skatu punktiem	Vērtējot pārveidotās teritorijas apjomu un mērogu, ainaviskās izmaiņas
	Balstu izmēri, attālums starp tiem	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot upes šķērsriezuma samazinājumu
	Krastu erozija vai izskalojumi	GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot avāriju riskus, ietekmi uz hidroloģisko režīmu un morfoloģijas izmaiņas
	Nogulumu uzkrāšanās vietas	GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot piesārņojuma risku un iespējamību, ūdens kvalitātes pasliktināšanos, ietekmi uz zivju resursiem
	Plūsmas virziena izmaiņas un iespējama bloķēšana	GPS koordinātas; fotofiksācija	Novērtē morfoloģisko un hidroloģisko izmaiņu ietekmi
	Tehnikas pēdas, piekļuves ceļi	Fotofiksācijas	Nosaka darbības apjomu un, iespējams, neatļautu iebraukšanu ārpus tam paredzētām vietām
	Veģetācijas izmaiņas, bojājumi krastā (platums, garums, bojājumu raksturs)	Izmērīt ar mērlenti vai lāzeru; fiksēt GPS koordinātas; fotofiksācija	Vērtējot ietekmes apjomu un mērogu
	Iznīcinātie īpaši aizsargājami biotopi	Aizsargājamās dabas vērtības var nebūt visā pārveidotajā upes posmā vai tā krastos, tādēļ būtiski vadīties no dabas datu bāzē "Ozols" pieejamās informācijas un fiksēt iznīcināto poligonu sākumu un beigu daļu, fiksējot GPS koordinātas	Vērtējot ietekmes būtiskumu saistībā ar vides jutīgumu, aptuvena m ² aplēse

4. Negatīvo seku mazināšanas pasākumi

Darbības, kas tiek veiktas, pārkāpjot tehniskos noteikumus, bez tehniskiem noteikumiem, bez ISI, bez IVN, ir atzīstamas par tādām, kas pārkāpj vides normatīvos

aktus, rada negatīvas izmaiņas vidē. Tieši šādu izmaiņu novēršanai vai samazināšanai likumdevējs ir izvēlējies to noregulēt ar prasībām veikt noteiktas darbības attiecībā uz ietekmju novērtēšanu un pārvaldību. VAL 21. panta pirmās daļas 6. punktā norādītais kritērijs par cilvēku veselības vai dzīvības apdraudēšanu atsevišķos gadījumos var būt kā papildu kritērijs. Vispārīgi vienmēr var atsaukties uz Satversmes 115. pantu, VAL 1. panta pirmo daļu, 3. pantā nostiprinātajiem principiem, kas garantē personas tiesības dzīvot tīrā vidē.

Šī nodaļa paredzēta vides inspektoriem darbam situācijās, kad darbība veikta bez nepieciešamā IVN, ISI vai tehniskajiem noteikumiem un pastāv risks videi. Mērķis ir dot skaidru, praktisku ietvaru, kas palīdz ātri atdalīt to, kur vides inspektoram jāpieņem nekavējoši, droši un atgriezeniski lēmumi, no tā, kur nepieciešama speciālista iesaiste un padziļināts izvērtējums.

Rīcības modelis balstās četros pamatprincipos:

1. Nekaitēt vairāk (nepieļaut kaitējuma pieaugumu).
2. Proporcionalitāte un atgriezeniskums (steidzamos gadījumos izvēlēties risinājumu, ko var viegli atsaukt).
3. Pierādījumu fiksēšana un caurspīdīgums (katrā solī nodrošināt dokumentēšanu).
4. Sadarbība ar ekspertiem (gadījumos, kad jālemj par vides atjaunošanas risinājumiem).

Šīs nodaļas mērķis ir radīt ietvaru, kur vides inspektors spēj:

- nekavējoties apturēt vai ierobežot darbību, kas rada tūlītēju vai pieaugošu kaitējumu videi;
- atšķirt situācijas, kurās pietiek ar vides inspektora profesionālu vērtējumu, no situācijām, kur nepieciešams attiecīgās jomas eksperta slēdziens;
- uzsākt tālākas administratīvās un procedurālās darbības pārkāpuma pilnīgai novēršanai.

4.1. Vispārīgie inspektora soļi

Neatkarīgi no situācijas inspektors veic:

1. **Fiksāciju** – foto/video, koordinātas, datums/laiks, darbības apraksts, materiālu veids, aptuvenais apjoms.
2. **Dokumentu esamības pārbaudi** – vai ir IVN/ISI, vai ir tehniskie noteikumi, vai tie aptver konstatēto faktisko darbību.
3. **Status quo nostiprināšanu** – ja darbība vēl turpinās, inspektors var dot rīkojumu to nekavējoties pārtraukt līdz apstākļu noskaidrošanai.
4. **Pārkāpuma subjekta identificēšanu** – īpašnieks, būvdarbu veicējs, pasūtītājs u. c.

4.2. Situāciju iedalījums

Lai noteiktu, kādai jābūt inspektoru rīcībai, inspektoram vispirms nepieciešams definēt, kurai no divām grupām situācija atbilst.

17. tabula. Inspektora rīcību dalījums situāciju grupās

I grupa	II grupa
Situācijas, kurās vides inspektoram būtu samērīgi dot nekavējošu rīkojumu.	Situācijas, kurās nepieciešama speciālista iesaiste.

4.3. I grupa – situācijas, kurās vides inspektoram būtu samērīgi dot nekavējošu rīkojumu

I grupas situācijas raksturo šādas pazīmes:

- kaitējums ir acīmredzams un turpinās vai var pastiprināties;
- nepieciešamā rīcība ir skaidra un nav vairāku vienlīdz ticamu risinājumu;
- rīcība pārsvarā ir atgriezeniska vai vismaz nepadara atjaunošanu sarežģītāku.

I grupas situācijās vides inspektoram būtu jānosaka:

1. Darbības apturēšana – ja darbi notiek bez nepieciešamā IVN, ISI vai tehniskajiem noteikumiem vai acīmredzami ārpus to ietvara un nosacījumiem.
2. Objektu (piemēram, hidrotehniska šķēršļa) novākšana – ja dabā ir objekti, kas turpina un pastiprina kaitējumu (piemēram, ar aizbēršanu/aizturēšanu ir pārtraukta ūdens dabiskā plūsma, un tas rada uzpludinājumu augštecē un ūdens trūkumu lejtecē).
3. Neatbilstošu vai videi kaitīgu materiālu novākšana – piemēram, ja būvgruži vai citi nepiemēroti materiāli izmantoti kā būvju, ceļu, krastu aizpildījums.
4. Bīstama piesārņojuma riska novēršana – piemēram, ja materiāli var nokļūt ūdenstilpē vai citā jutīgā vidē.
5. Citas rīcības – ņemot vērā šīs grupas raksturojumu.

Turpmāk uzskaitīti daži I grupas situāciju piemēri un iespējamā rīcība.

18. tabula. Rīcību piemēri I grupas situācijās

Kas noticis?	Kāda ir rīcība?	Kādēļ?
Aizbērta caurteka vai upe, nosprostoti meliorācijas grāvji	Nekavējoties noņemt aizbēršanu, atjaunot plūsmu.	Bez rīcības kaitējums turpinās un pastiprinās.
Turpina rakšanas/būvdarbus bez IVN/tehniskajiem noteikumiem	Apturēt darbus.	Jāaptur kaitējuma pieaugums.
Būvgruži izmantoti ceļam, krastam, ēkas pamatiem	Pārtraukt darbus, uzdot organizēt neatbilstošo materiālu izvešanu, nodot	Pastāv piesārņojuma izplatīšanās risks, kaitējuma pastiprināšanās.

	atbilstošam apsaimniekotājam.	
Naftas produktu noplūde ūdenī vai uz augsnes	Nekavējoties izvietot sorbentus, norobežot, organizēt savākšanu/izvešanu; apturēt noplūdes avotu.	Piesārņojuma izplatīšanās un kaitējuma pieauguma pārtraukšana.
Notekūdeņu novadīšana ūdenstilpē	Apturēt novadīšanu, noņemt paraugus.	Piesārņojuma izplatīšanās un kaitējuma pieauguma pārtraukšana.
Nezināmas izcelsmes materiālu vai grunts uzbēršana jutīgā vietā	Apturēt darbību, norobežot teritoriju, uzdot materiālu identificēt un izvest, nododot atbilstošam apsaimniekotājam.	Piesārņojuma izplatīšanās un kaitējuma pieauguma pārtraukšana.

4.4. II grupa – situācijas, kur nepieciešam speciālista iesaiste

II grupas situācijas raksturo šādas pazīmes:

- skartas dabas vērtības, kurām ir specifiski atjaunošanas paņēmieni (ES nozīmes biotopi, aizsargājamo sugu dzīvotnes u. c.);
- upju un mitrāju morfoloģija, kur iespējami vairāki atjaunošanas varianti;
- pastāv risks, ka iepriekšējā stāvokļa atjaunošana var radīt papildu kaitējumu.

Inspektora rīcība šādos gadījumos:

1. Nekavējoties aptur turpmāku darbību, lai nepieļautu situācijas pasliktināšanos.
2. Pieprasa kompetentas iestādes vai eksperta (piemēram, hidrologa, biologa, DAP speciālista) slēdzienu par atjaunošanas veidu un apjomu.
3. Pēc slēdziena saņemšanas izdod rīkojumu par konkrētu atjaunošanas pasākumu veikšanu.

Turpmāk uzskaitīti daži II grupas situāciju piemēri un iespējamā rīcība.

19. tabula. Rīcību piemēri II grupas situācijās

Kas noticis?	Kāda ir rīcība?	Kādēļ?
Upe iztaisnota, padziļināta, būtiski mainīta upes morfoloģija	Apturēt darbus; pieprasīt eksperta slēdzienu par atjaunošanas risinājumiem (pilna vai daļēja iepriekšējā stāvokļa atjaunošana, piemēram, strukturēta renaturalizācija: veidojot krāces, atstraumes, līčus).	Pastāv vairāki pamatoti risinājumi, lai sasniegtu mērķi, to identificēšana un noteikšana konkrētajiem apstākļiem prasa eksperta zināšanas.

Kas noticis?	Kāda ir rīcība?	Kādēļ?
Apbērts ES nozīmes biotops (piem., pļava) ar melnzemi vai citu grunti	Apturēt darbus; pieprasīt eksperta slēdzienu par atjaunošanas risinājumiem, tostarp noskaidrojot, ar kādiem paņēmieniem, cik daudz noņemt uzbērto materiālu, kādas papildu darbības veikt, lai atjaunotu biotopu.	Pastāv vairāki pamatoti risinājumi, lai sasniegtu mērķi, to identificēšana un noteikšana konkrētajiem apstākļiem prasa eksperta zināšanas Turklāt – nepareiza rīcība var radīt papildu kaitējumu, iznīcināt biotopu vai apgrūtināt tā atjaunošanos.
Krasta stiprināšana jutīgā teritorijā (piemēram, Natura 2000 teritorijā)	Apturēt darbus; pieprasīt eksperta slēdzienu par piemērotu rīcību, tostarp, ja nepieciešams, – stabilizācijas metodi un erozijas pārvaldību.	Pastāv vairāki pamatoti risinājumi, lai sasniegtu mērķi, to identificēšana un noteikšana konkrētajiem apstākļiem prasa eksperta zināšanas. Turklāt – nepareiza rīcība var radīt papildu kaitējumu, izvēlētā metode var ietekmēt straumes, biotopus un sedimentu režīmu.
Uzbūvēts ceļš, izrakti vairāki grāvji, kas novada ūdeni un nosusina pieguļošo mitro meža biotopu/ mikroliegumu	Apturēt darbus, pieprasīt eksperta slēdzienu, lai izvērtētu ietekmi un noteiktu ūdens režīma atjaunošanas risinājumus.	Pastāv vairāki pamatoti risinājumi, lai sasniegtu mērķi, to identificēšana un noteikšana konkrētajiem apstākļiem prasa eksperta zināšanas. Turklāt – nepareiza rīcība var radīt papildu kaitējumu.

4.5. Procesuālā daļa pēc konstatējuma

Vides inspektora rīcība pēc faktu fiksēšanas un rīkojuma (I vai II grupā):

1. Pieprasa izstrādāt un saņemt nepieciešamos dokumentus darbības realizācijai (IVN, sākotnējo izvērtējumu vai citu vides atzinumu, būvniecības gadījumā lemt par būvniecības legalizāciju), ja vien šāda darbība nav aizliegta kopumā.
2. Nosaka aizliegumu atsākt darbus līdz brīdim, kad dokumenti ir saņemti un ir izpildīti inspektora/eksperta noteiktie nosacījumi.
3. Veic atkārtotu kontroli noteiktajā termiņā.

4.6. Lēmuma pieņemšanas shēma (kopsavilkums)

1. Vai darbība notiek/var turpināties un pasliktināt situāciju?
  - o Jā → nekavējoties apturēt.
2. Vai nepieciešamā rīcība ir acīmredzama (novākt aizbērums, izvest būvgružus)?

- Jā → dot nekavējošu rīkojumu (I grupa).
  - Nē → pāriet uz 3. soli.
3. Vai skartas īpaši aizsargājamās dabas vērtības vai sarežģītas ekosistēmas?
- Jā → apturēt + pieprasīt eksperta slēdzienu (II grupa).
4. Vai eksperta slēdziens prasa noteiktas rīcības?
- Jā → dot rīkojumu (II grupa).
  - Nē → pāriet uz 5. soli.
5. Vai darbība ir pieļaujama?
- Jā → dot rīkojumu legalizēt darbību.
  - Nē → lemt par sākotnējā stāvokļa atjaunošanu, ja tāda ir iespējama.

5. Saīsinājumi

AAL	Administratīvās atbildības likums
HES	Hidroelektrostacija
IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
IVN likums	Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"
ĪADT	Īpaši aizsargājamā dabas teritorija
<i>Natura 2000</i> teritorija	Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamā dabas teritorija <i>Natura 2000</i>
Eksperts	sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperts vai cits lietpratējs attiecīgā jomā
Vides inspektors	Valsts vides inspektors
VAL	Vides aizsardzības likums
VVD	Valsts vides dienests

Pielikums. Būtiskuma vērtēšanas piemēri dažādām darbībām

1. tabula. Piemēri ceļa ierīkošanas vērtējumam

Ceļa ierīkošana				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Būvniecība vispārēji aizliegta ar Aizsargjoslu likumu, ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Būvniecība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> saglabāt Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes mazpārveidotas dabas teritorijas nākošajām paaudzēm; saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (ligzdošana, nārstošana, mazuļu attīstība u. c.).
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides aizsardzības nosacījumi attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ceļa novadgrāvji izrakti un hidroloģiskais režīms izmainīts gar medņa aizsardzībai veidota mikrolieguma robežu/buferzonā, tādējādi izmainot vides apstākļus un mazinot teritorijas piemērotību aizsardzības funkcijai.

		<p>samazināšanas paņēmieniem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbībai bija jāveic IVN saskaņā ar IVN likuma 1. pielikumu. 		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izcirsts mežs/ neatgriezeniski iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops ĪADT. • Kaitējums nebūtisks, jo uzbūvēts mājas pievedceļš nelielā garumā, cauri lauksaimniecības zemei, un ar pārkāpumu nav aizskartas būtiskas vides aizsardzības intereses, jo nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz vides jutīgumu vai kaitējuma kompleksumu. <p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu ietekmes uz vidi novēršanas un sabiedrības līdzdalības mērķi, kuru dēļ darbība iekļauta IVN likuma 1. pielikumā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • līdzsvarot ekonomiskās un vides aizsardzības intereses, īstenojot risinājumus, kas būtisku ietekmi novērš vai samazina; • nodrošināt sabiedrības līdzdalību ietekmes vērtēšanā un vides aizsardzības prasību noteikšanā.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops, fragmentējot tā paliekošās daļas abpus autoceļam. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir izmainīts hidroloģiskais režīms mikrolieguma teritorijā, nosusināšanas ietekmē zaudējot vai būtiski mazinot tās ekoloģisko funkciju. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ligzdošanas laikā ir traucēti putni, darbība
	Īpaši aizsargājamie biotopi un sugas	Jā/Nē		
	Applūstoša teritorija	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		

	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		<p>veikta sezonālo ierobežojumu laikā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta ainavu aizsardzības zonā, radot jaunu infrastruktūras objektu, kas ainavu fragmentē un pārmaina, – šī ietekme ir neatgriezeniska un maina teritorijas identitāti. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ceļš uzbūvēts apdzīvotu vietu tuvumā, pārvirzot daļu satiksmes gar dzīvojamām mājām, ilgtermiņā radot troksni un putekļu piesārņojumu.
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ² .	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo būvniecība veikta lielā platībā/garumā, izcērtot mežu / iznīcinot īpaši aizsargājamu biotopu / nolīdzinot kāpu lielā platībā.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slozdes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu teritoriju, kas kopā nosusina pret pārmaiņām jutīgus biotopus vai rada troksni vienās un tajās pašās mājās. • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, palielinās kopējais troksnis, samazinās neapbūvētas platības. 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ar jauna ceļa būvniecību tiek papildus fragmentēts meža masīvs, faktiski zaudējot pēdējo viengabalaino/mazpārveidoto šī masīva daļu, kas uz austrumiem/rietumiem jau ir antropogēni pārveidots (ar augstsprieguma elektrolīniju, citu autoceļu), un ietekmes (biotopu fragmentācija, traucējumi u. c.) summējas. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ar novadgrāvjiem radītas hidroloģijas izmaiņas, kas summāri ar citām jau pastāvošām ietekmēm (piemēram, apdzīvotu

	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Antropogēnā slodze uz blakus esošajām teritorijām, trokšņa līmeņa pārsniegumi.		vieta tuvums, apmeklētāju slodze) palielina slodzi uz biotopiem un vēl vairāk samazina to kvalitāti.
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Ceļa ekspluatācijas ietekmes akumulējas vidē, putekļi, piesārņojums no izplūdes gāzēm ilgtermiņā var izmainīt sugu sastāvu piegulošajos biotopos, palielinās trokšņa līmenis tuvākajās dzīvojamās mājās.		<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ar ceļu radītā iespēja ar autotransportu un tehniku piekļūt līdz šim grūti sasniedzamām zonām meža masīvā palielina vai rada jaunu slodzi ilgtermiņā un rada negatīvu ietekmi uz vides kvalitāti arī plašākā teritorijā nekā tikai darbības īstenošanas vieta (tuvumā esošs mikroliegums, biotopi).
	Avāriju un nelaiemes gadījumu risks	Var veidoties nolījumi, avāriju gadījumā piesārņojums no autotransporta kravām, degvielas tvertņēm var nonākt vidē, dzīvnieku sadursmju risks.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Ierīkošanas un ekspluatācijas ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.2. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> Ietekmes nebūtiskas, jo radīts īslaicīgs troksnis, putekļi, uzduļķojums saistībā ar tehnikas kustību ierīkošanas laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga, un darbi ir neliela mēroga un veikti ārpus zivju nārsta (ja šķērsota ūdenstece, būvēta caurteka) vai putnu ligzdošanas sezonas (ja darbība veikta meža teritorijā vai tās tuvumā). Būtiskums izriet no kaitējuma ilguma un neatgriezeniskuma, jo iznīcināti/būtiski pārmainīti biotopi mikrolieguma teritorijā vai tā buferzonā, zaudētas putnu ligzdošanas vietas, tās dabiski neatjaunosies, ietekme un kaitējums pastāvēs visu laiku, cik vien pastāvēs
	Dabas resursu atjaunošanās spēja			

				darbība, un dabas resursus (un/vai – tiem nepieciešamās teritorijas; to ekoloģiskās funkcijas; to kvalitāti; tajos noritošos dabiskos procesus) nav iespējams īsā laikā atjaunot.
--	--	--	--	---

2. tabula. Piemēri ēku un būvju būvniecības vērtējumam

Ēku un būvju būvniecība				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Darbība vispārēji aizliegta ar Aizsargjoslu likumu vai saskaņā ar ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> saglabāt Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes mazpārveidotas dabas teritorijas nākošajām paaudzēm; nodrošināt piekrastes applūstošo teritoriju funkciju – plūdu negatīvo seku novēršanu; saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (ligzdošana, nārstošana, mazuļu attīstība u. c.).
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo būvniecība veikta mikrolieguma teritorijā / ĪADT / īpaši aizsargājamā biotopa daļā, tādējādi izmainot vides apstākļus un mazinot

	vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	aizsardzības nosacījumi attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem. • Darbībai bija jāveic IVN saskaņā ar IVN likuma 1. pielikumu vai ietekmes uz <i>Natura 2000</i> novērtējumu.		teritorijas piemērotību aizsardzības funkcijai. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izcirsts mežs / neatgriezeniski iznīcināts īpaši aizsargājama biotops ĪADT. • Kaitējums nebūtisks, jo uzbūvēts labiekārtojums (lapene, soliņi) pie esošas dzīvojamās mājas ārpus īpaši aizsargājamu biotopu poligoniem, ar pārkāpumu nav aizskartas būtiskas vides aizsardzības intereses, jo nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz vides jutīgumu vai kaitējuma kompleksumu. Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu ietekmes uz vidi novērtēšanas un sabiedrības līdzdalības mērķi, kuru dēļ darbība iekļauta IVN likuma 1. pielikumā vai kura dēļ bija nepieciešams veikt <i>Natura 2000</i> teritorijas novērtējumu: • līdzsvarot ekonomiskās un vides aizsardzības intereses, īstenojot risinājumus, kas būtisku ietekmi novērš vai samazina; • nodrošināt sabiedrības līdzdalību ietekmes vērtēšanā un vides aizsardzības prasību noteikšanā.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	• Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo iznīcināts īpaši aizsargājama biotops, fragmentējot tā paliekošās daļas un pasliktinot paliekošo daļu kvalitāti.
	Īpaši aizsargājamie biotopi un sugas	Jā/Nē		

	Applūstoša teritorija	Jā/Nē		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izmainīts hidroloģiskais režīms / izcirsts mežs mikrolieguma teritorijā, zaudējot vai būtiski mazinot tās ekoloģisko funkciju. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ligzdošanas laikā ir traucēti putni, darbība veikta sezonālo ierobežojumu laikā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta ainavu aizsardzības zonā, radot jaunu objektu, kas ainavu fragmentē un pārmaina, – šī ietekme ir neatgriezeniska un maina teritorijas identitāti. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ēka vai būve uzbūvēta apdzīvotu vietu tuvumā, tās ekspluatācija saistīta ar pastāvīgu/periodisku troksni (piemēram, nakts laikā), apgaismojumu.
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ² , dzīvokļu skaitā, autostāvvietu skaitā u. c.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo būvniecība veikta lielā platībā / uzbūvētā ēka paredz daudz cilvēku vienlaicīgu uzturēšanos / jaunu nozīmīgu transporta plūsmu vai apmeklētāju plūsmu uz uzbūvēto objektu. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ekspluatācija saistīta ar vairākām un nozīmīgām vides ietekmēm vienlaikus (piesārņojums, atkritumi, apmeklētāju slodze uz apkārtnes teritorijām, troksnis, pastiprināta transporta kustība u. c.).
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu teritoriju, kas kopā nosusina pret pārmaiņām jutīgus biotopus vai rada troksni vienās un tajās pašās mājās. 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	

		<ul style="list-style-type: none"> • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, palielinās kopējais troksnis, samazinās neapbūvētas platības. 		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ekspluatācija saistīta ar ietekmēm, ko rada vairākas jau esošas līdzīgas darbības apkārtnē, un šīs ietekmes (biotopu izbradāšana, apmeklētāju slodze ūdensobjektā, troksnis u. c.) summējas. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo nav paredzēts atbilstošs notekūdeņu apsaimniekošanas risinājums, un piesārņojums nonāk un akumulējas vidē.
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Antropogēnā slodze uz blakus esošajām teritorijām, trokšņa līmeņa pārsniegumi.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Ēku un būvju ekspluatācijas ietekmes ir pastāvīgas, un tās akumulējas vidē.		
	Avāriju un nelaiemes gadījumu risks	Dažāda veida ēku un būvju ekspluatācija var būt saistīta ar drošības riskiem, ķīmisku vielu uzglabāšanu vai lietošanu.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Ierīkošanas un ekspluatācijas ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.3. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes nebūtiskas, jo radīts īslaicīgs troksnis un putekļi saistībā ar tehnikas kustību būvniecības laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga. • Būtiskums izriet no kaitējuma ilguma un neatgriezeniskuma, jo ir iznīcināti / būtiski pārmainīti biotopi mikrolieguma teritorijā vai tā buferzonā, zaudētas putnu ligzdošanas vietas, kas dabiski neatjaunosies, ietekme un kaitējums pastāvēs visu laiku, cik vien pastāvēs darbība, un dabas resursus (un/vai – tiem nepieciešamās teritorijas; to ekoloģiskās funkcijas; to kvalitāti; tajos noritošos dabiskos procesus) nav iespējams īsā laikā atjaunot.
	Dabas resursu atjaunošanās spēja			

3. tabula. Piemēri upju pārveidošanas vērtējumam

Upju pārveidošana				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Darbība vispārēji aizliegta saskaņā ar ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> nodrošināt upes nepārtrauktību jeb hidromorfoloģisko integritāti, saglabāt dabisku plūsmas, nogulumu un vielu apriti; saglabāt dabiskus, mazpārveidotus upju posmus ar dabisku ekosistēmu (piemēram, Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamus biotopus, dabiskus upju posmus <i>Natura 2000</i> teritorijā); saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.).
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides aizsardzības nosacījumi 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo pārveidots (iztaisnots, padziļināts, iztīrīts) dabisks upes posms, ietekmējot un iznīcinot biotopu <i>Upju straujtecēs un dabiski upju posmi</i> (biotopa kods 3260), ko būtu bijis

		<p>attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbībai bija jāveic ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums. 		<p>iespējams novērst, ievērojot sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificēta eksperta norādījumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo pārveidošanas darbi veikti zivju nārsta laikā, traucējot sezonālo procesu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.), un no šīs ietekmes būtu bijis iespējams izvairīties, noskaidrojot un ievērojot sezonālos ierobežojumus, izmantojot tehniskos risinājumus sedimentu aizturēšanai leņķus darbības vietas. • Kaitējums nebūtisks, jo veikta upes tīrīšana un atbrīvošana no aizsērējuma nelielā posmā, atstājot akmeņus, kuru diametrs ir lielāks par 30 cm, kas nodrošina mikrobiotopu un dabiskas sīklīkumainības veidošanos. Ar pārkāpumu nav aizskartas būtiskas vides aizsardzības intereses, jo nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz vides jutīgumu vai kaitējuma kompleksumu. <p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu ietekmes uz vidi novēršanas un sabiedrības līdzdalības mērķi, kuru dēļ darbība iekļauta IVN likuma 1. pielikumā, kuras dēļ tai bija nepieciešams ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums:</p> <ul style="list-style-type: none"> • līdzsvarot ekonomiskās un vides aizsardzības intereses, īstenojot risinājumus, kas būtisku ietekmi novērš vai samazina;
--	--	--	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> • nodrošināt sabiedrības līdzdalību ietekmes vērtēšanā un vides aizsardzības prasību noteikšanā.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops ĪADT teritorijā. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir izmainīts hidroloģiskais režīms, šķēršļu novietošana upē palielina teritoriju applūšanu, veicina to pārmitrināšanos. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta zivju nārsta laikā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā; zivju dabīgās nārsta vietas pārveidotajā upes posmā ir zaudētas. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta ainavu aizsardzības zonā, taisnojot upes līkumus un radot tehnisku, vienvēidīgu ainavu – šī ietekme ir neatgriezeniska un maina teritorijas identitāti.
	Īpaši aizsargājami biotopi un sugas	Jā/Nē		
	Applūstoša teritorija	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ²	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo upes pārveidošana notikusi garā posmā, neveicot piesardzības pasākumus, tostarp neveicot darbus virzienā pret straumi, tādējādi ar ietekmi ietekmējot vēl plašākas teritorijas un intensīvāk.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slozdes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu teritoriju, piemēram, augštecē vai lejtecē jau veikta upes pārveidošana, novietoti šķēršļi. 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo augštecē jau ir vairāki šķēršļi uz upes, kas kopā ar jauno darbību faktiski sadala upi posmos, liedzot zivju migrāciju uz nārsta vietām un samazinot populācijas dzīvotspēju.

		<ul style="list-style-type: none"> • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, troksni, uzduļķojumu. 		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo vairākas līdzīgas darbības upes garumā (taisnošana, padziļināšana) samazina plūsmas mainību, applūšanas biežumu un intensitāti, kā arī rada ietekmi uz palieņu biotopiem upes krastā, kam periodiskas applūšanas apstākļi nepieciešami. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo upes lejtecē tiek veikta derīgo izrakteņu ieguve ar atsūknētā ūdens nostādināšanu un novadīšanu ūdenstecē, kā rezultātā upē jau nonāk suspendētās vietas, un summāri ar veikto upes tīrīšanu un padziļināšanu ietekme krasi palielinās. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo upē radīti jauni, asi līkumi, kas lokāli rada nozīmīgas plūsmas izmaiņas ar papildu erozijas un krastu nogrūvumu risku.
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Antropogēnā slodze uz blakus esošajām teritorijām (izbradāšana, izmīdīšana) pasliktina tur esošo biotopu kvalitāti.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Apmeklētāju noslodze ilgtermiņā rada ūdens piesārņojumu, palielina trokšņa līmeni tuvākajās dzīvojamās mājās.		
	Avāriju un nelaimes gadījumu risks	Samazinoties applūstošām teritorijām, palielinās applūšanas risks.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Ierīkošanas un ekspluatācijas ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.4. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes nebūtiskas, jo ir radīts īslaicīgs troksnis un uzduļķojums saistībā ar tehnikas kustību ierīkošanas laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga, darbi ir neliela mēroga, un tie veikti ārpus zivju nārsta laika. • Būtiskums izriet no kaitējuma ilguma un neatgriezeniskuma, jo ir iznīcināti biotopi upes gultnē, zaudētas zivju nārsta vietas, kas dabiski neatjaunosies, un dabas resursus (un/vai – tiem nepieciešamās teritorijas; to ekoloģiskās
	Dabas resursu atjaunošanās spēja			

				funkcijas; to kvalitāti; tajos noritošos dabiskos procesus) nav iespējams īsā laikā atjaunot.
--	--	--	--	---

4. tabula. Piemēri ūdenstilpju tīrīšanas un padziļināšanas vērtējumam

Ūdensobjektu tīrīšana un padziļināšana				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Darbība vispārēji aizliegta saskaņā ar ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> saglabāt mazpārveidotas dabas teritorijas nākošajām paaudzēm; saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (ligzdošana, nārstošana, mazuļu attīstība u. c.); nodrošināt brīvu ūdens organismu un zivju migrāciju, sugu dabisku vairošanos un sugu un dzīvotņu aizsardzību; saglabāt labu ūdens ekoloģisko stāvokli.
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ar pagaidu krautnes izveidošanu iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops ūdensobjekta piekrastē, ĪADT un virszemes ūdensobjekta

	<p>vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)</p>	<p>aizsardzības nosacījumi attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbībai bija jāveic ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums. 	<p>aizsargjoslā, un biotopu būtu bijis iespējams saglabāt, saņemot un izpildot vides aizsardzības tehniskos noteikumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo pārveidošanas darbi ir veikti zivju nārsta laikā, traucējot sezonālo procesu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.), un no šīs ietekmes būtu bijis iespējams izvairīties, noskaidrojot un ievērojot sezonālos ierobežojumus. • būtiskums izriet no ietekmju kompleksuma, jo tīrīšana un padziļināšana veikta lielā teritorijā, uzjauktās dūņas un smiltis bez ierobežošanas pasākumiem izplatījušās ūdensobjektā, pirms tam neveicot nogulumu kvalitātes analīzes. • Kaitējums nebūtisks, jo veikta ūdensobjekta tīrīšana bez padziļināšanas nelielā platībā bez smagās tehnikas lietošanas tieši ūdenskrātuves gultnē, nodrošinot tehniskus pasākumus sedimentu izplatīšanās ierobežošanai un bez redzamiem krasta zonas veģetācijas bojājumiem. Darbi veikti ārpus zivju nārsta laika, un nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz kaitējuma kompleksumu. <p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu ietekmes uz vidi novēršanas un sabiedrības līdzdalības mērķi, kura dēļ tai bija jāveic IVN/ bija nepieciešams ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums:</p>
--	---	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> • līdzsvarot ekonomiskās un vides aizsardzības intereses, īstenojot risinājumus, kas būtisku ietekmi novērš vai samazina; • nodrošināt sabiedrības līdzdalību ietekmes vērtēšanā un vides aizsardzības prasību noteikšanā.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo iznīcināts īpaši aizsargājamo biotops un niedru josla, kas ir putnu ligzdošanas vieta, uzbērtā applūstošā teritorija, zaudējot tās ekoloģisko funkciju nodrošināšanas spēju – plūdu risku mazināšanu. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izmantota smagā tehnika tieši ūdenskrātuves gultnē un krastā / izņemtie nogulumu izkrauti krastā, iznīcinot īpaši aizsargājamus biotopus un sugas. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta zivju nārsta laikā / putnu ligzdošanas sezonā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā.
	Īpaši aizsargājami biotopi un sugas	Jā/Nē		
	Applūstošās teritorijas	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ² .	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksumā, jo darbi ir veikti lielā platībā, ietekmējot plašas teritorijas ūdensobjektā.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu teritoriju, piemēram, augštecē vai lejtecē jau veikta upes tīrīšana un padziļināšana. 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksumā, jo radītas hidroloģijas izmaiņas, mainīts krasta reljefs, uzbērtā piekraste, kas ietekmē ūdens straumes un veicina erozijas procesus.

		<ul style="list-style-type: none"> • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, troksni, uzduļķojumu. 		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo uzduļķojums un nogulumu izplatīšanās ūdenskrātuvē izraisījusi būtiskas ūdens kvalitātes izmaiņas, vizuāli redzams arī piesārņojums ar naftas produktiem. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo vairākas līdzīgas darbības (tīrīšana un padziļināšana) ūdensobjekta krastā vai akvatorijā ietekmi rada summāri. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo izņemtā materiāla izlīdzināšana piekrastē, applūstošā teritorijā maina applūšanas biežumu un intensitāti un rada ietekmi uz palieņu biotopiem upes krastā, kam periodiskas applūšanas apstākļi ir nepieciešami.
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Ūdens kvalitātes pasliktināšanās, tehnikas darbība krastos pasliktina tur esošo biotopu kvalitāti.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Iespējama piesārņotu nogulumu uzjaukšana un nokļūšana upē, piesardzība nepieciešama attiecībā uz izņemto dūņu un nogulumu turpmāku apsaimniekošanu.		
	Avāriju un nelaimes gadījumu risks	Krastu noskalošanās un erozija.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Darbības veikšanas īslaicīgo un paliekošo ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.5. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes nebūtiskas, jo ir radīts īslaicīgs troksnis un uzduļķojums ierīkošanas laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga, darbi ir neliela mēroga un veikti ārpus zivju nārsta laika. • Ietekmes būtiskas, un tas izriet no kaitējuma seku ilguma, jo iznīcināti biotopi upes krastos, zaudētas zivju nārsta vietas un dabas resursiem nepieciešamās ekoloģiskās funkcijas / biotopu kvalitāte; tajos norītošos dabiskos procesus nav iespējams īsā laikā atjaunot.
	Dabas resursu atjaunošanās spēja			

5. tabula. Piemēri HES ūdenskrātuves vērtējumam

HES ūdenskrātuve				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Darbība vispārēji aizliegta saskaņā ar Ministru kabineta 2002. gada 15. janvāra noteikumui Nr. 27 "Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus". Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> nodrošināt upes nepārtrauktību jeb hidromorfoloģisko integritāti, saglabāt dabisku plūsmas, nogulumu un vielu apriti; nodrošināt brīvu ūdens organismu un zivju migrāciju, sugu dabisku vairošanos un sugu un dzīvotņu aizsardzību; saglabāt labu ūdens ekoloģisko stāvokli, brīvi plūstošas upes pašattīrīšanos; saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.); aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai.
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides aizsardzības nosacījumi 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo pārveidošanas darbi veikti zivju nārsta laikā, traucējot sezonālo procesu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.), un no šīs ietekmes būtu bijis iespējams

		attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem.		<p>izvairīties, noskaidrojot un ievērojot sezonālos ierobežojumus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no ietekmju kompleksuma, jo tīrīšanas darbi veikti visā ūdenskrātuves platībā, strauji nolaižot ūdens līmeni un izraisot zivju iesprostojumus seklumos; uzjauktās dūņas un smiltis bez ierobežošanas pasākumiem nonākušas upes lejtecē, pirms tam neveicot nogulumu kvalitātes analīzes; ietekmēta upe lejtecē lielā platībā; • kaitējums nebūtisks, jo veikta ūdenskrātuves tīrīšana nelielā platībā bez ūdenskrātuves nolaišanas un bez smagās tehnikas lietošanas tieši ūdenskrātuves gultnē (no pontona), bez redzamiem krasta zonas veģetācijas bojājumiem. Darbi veikti ārpus zivju nārsta laika, un nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz kaitējuma kompleksumu.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izmantota smagā tehnika tieši ūdenskrātuves gultnē un krastā / izņemtie nogulumi izkrauti krastā, iznīcinot īpaši aizsargājamus biotopus un sugas. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība ir veikta zivju nārsta laikā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā.
	Īpaši aizsargājamie biotopi un sugas	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		

Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ² .	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo darbi veikti visas ūdenskrātuves teritorijā, ietekmējot plašas teritorijas upes lejtecē. Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo straujās ūdens līmeņa svārstības un duļķainība izraisījusi masveida nārsta vietu iznīcināšanu.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās)	Uzturēšanas darbu ietekmes summējas ar ietekmēm, ko jau radījusi HES ūdenskrātuve un HES darbība pārveidotajā ekosistēmā; katras jaunas ietekmes tikai papildina slodzi uz ietekmētajām ekosistēmām.	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo tīrīšanas darbi veikti, strauji nolaižot ūdens līmeni un izraisot krastu nogrumumus ūdenskrātuvē, kā arī krastu noskalošanos garā posmā upes lejtecē. Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo straujas izmaiņas ūdens līmenī un skābekļa samazināšanās uzduļķojuma dēļ ir izraisījusi būtiskas ūdens kvalitātes izmaiņas un zivju nosmakšanu vai bojāeju. <p>Visu ietekmju gadījumā ir summārās ietekmes ar ietekmēm, ko ilgtermiņā jau rada HES ūdenskrātuve un HES darbība</p>
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Ūdens kvalitātes pasliktināšanās, tehnikas darbība krastos pasliktina tur esošo biotopu kvalitāti.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Iespējama piesārņotu nogulumu uzjaukšana un nokļūšana upē, piesardzība nepieciešama attiecībā uz izņemto dūņu un nogulumu turpmāku apsaimniekošanu.		
	Avāriju un nelaiemes gadījumu risks	Krastu noskalošanās un erozija.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Darbības veikšanas īslaicīgo un paliekošo ietekmju veidus	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> Ietekmes būtiskas, jo, lai arī darbība veikta nosacīti īslaicīgi, tā veikta pret straujām

	Dabas resursu atjaunošanās spēja	un piemērus sk. vadlīniju 2.4.6. apakšpunktā.		<p>pārmaiņām ekoloģiski jutīgā vietā, neveicot būtiskus ietekmes mazināšanas pasākumus – veikšana piemērotā sezonā, nogulumu kontrole, ūdens plūsmas un līmeņa regulēšana, biotopu aizsardzība, nogulumu kvalitātes izvērtēšana un krastu nostiprināšana. Īslaicīgo ietekmju sekas ir būtiskas, un daļa no tām saglabājas ilgtermiņā.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes būtiskas, un tas izriet no kaitējuma seku ilguma, jo iznīcināti biotopi upes krastos, zaudētas zivju nārsta vietas un dabas resursiem nepieciešamās ekoloģiskās funkcijas / biotopu kvalitāte; tajos noritošos dabiskos procesus nav iespējams īsā laikā atjaunot. • Nebūtiskas, jo darbi veikti nelielā apjomā, ir radīts īslaicīgs troksnis un uzduļķojums bez piesārņojuma izplatīšanās plašākā teritorijā, ietekmes beidzas līdz ar darbu noslēgumu.
--	----------------------------------	---	--	--

6. tabula. Piemēri pludmales ierīkošanas vērtējumam

Pludmales ierīkošana				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> • Darbība vispārēji aizliegta saskaņā ar ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem vai citiem ĪADT 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> • saglabāt mazpārveidotas dabas teritorijas nākošajām paaudzēm; • saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus;

		<p>regulējošiem normatīvajiem aktiem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 		<ul style="list-style-type: none"> • aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai; • nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (ligzdošana, nārstošana, mazuļu attīstība u. c.).
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja (ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās īstenošanai bija nepieciešami vides aizsardzības nosacījumi attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem.	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir neatgriezeniski iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops ĪADT un virszemes ūdensobjekta aizsargjoslā, un biotopu būtu bijis iespējams saglabāt, saņemot un izpildot vides aizsardzības tehniskos noteikumus. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ezera krastā ir uzbērtā jauna, liela platība, neatgriezeniski pārmainot dabisko vidi, turklāt slodzi uz vidi darbība rada kopā ar jau citām līdzīgām darbībām, tādējādi vēl vairāk samazinot mazpārveidotas, klusas teritorijas, kas nepieciešamas dabisko procesu (ligzdošana, perēšana, mazuļu attīstība) netraucētai attīstībai. • Kaitējums nebūtisks, jo ar pārkāpumu nav aizskartas būtiskas vides aizsardzības intereses, nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz vides jutīgumu vai kaitējuma kompleksumu.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops un

	Īpaši aizsargājami biotopi un sugas	Jā/Nē		<p>niedru josla, kas ir putnu ligzdošanas vieta vai zivju nārsta biotops, uzbērtā applūstošā teritorija, zaudējot tās ekoloģisko funkciju nodrošināšanas spēju – plūdu risku mazināšanu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir neatgriezeniski zaudētas zivju nārsta vietas / putnu ligzdošanas vietas un tās nav iespējams īsā laikā atjaunot, turklāt darbība veikta sezonālo ierobežojumu laikā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā (ligzdošana, perēšana, nārsts, mazuļu attīstība). • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta ainavu aizsardzības zonā, mazpārveidota, dabiska, neskarta piekraste pārveidota par mākslīgu rekreācijas zonu – šī ietekme ir neatgriezeniska un maina teritorijas identitāti.
	Applūstoša teritorija	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts ha vai m ² .	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo uzbērtas teritorijas lielā platībā.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu ūdenstilpi un kopā samazina applūstošās teritorijas, samazina mazpārveidotus biotopus. • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, palielinās kopējais troksnis, 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo applūstošās teritorijas uzbēršanas ietekmes summējas ar līdzīgām darbībām, un tā rezultātā palielinās citu teritoriju applūšanas risks. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo radītas hidroloģijas izmaiņas, mainīts krasta reljefs vai uzbērtā smiltis, kas ietekmē ūdens straumes un veicina erozijas procesus.

		<p>samazinās neapbūvētas platības.</p>		<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo apmeklētāju noslodze ilgtermiņā rada negatīvu ietekmi uz vides kvalitāti un piesārņojuma risku arī plašākā teritorijā nekā tikai darbības īstenošanas vieta (ūdens, blakus esošie biotopi), nepastāv atkritumu savākšana, sanitārie risinājumi un lietošanas kontrole.
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Antropogēnā slodze uz blakus esošajām teritorijām (izbradāšana, izmīdīšana) pasliktina tur esošo biotopu kvalitāti.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Apmeklētāju noslodze ilgtermiņā rada ūdens piesārņojumu, palielina trokšņa līmeni tuvākajās dzīvojamās mājās.		
	Avāriju un nelaimes gadījumu risks	Samazinoties applūstošām teritorijām, palielinās applūšanas risks.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Ierīkošanas un ekspluatācijas ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.7. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> Ietekmes nebūtiskas, jo ir radīts īslaicīgs troksnis, putekļi, uzduļķojums saistībā ar tehnikas kustību ierīkošanas laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga, un darbi ir neliela mēroga un veikti ārpus zivju nārsta laika vai putnu ligzdošanas sezonas. Būtiskums izriet no kaitējuma ilguma un neatgriezeniskuma, jo zaudētas zivju nārsta vietas / putnu ligzdošanas vietas, tās dabiski neatjaunosies, ietekme un kaitējums pastāvēs visu laiku, cik vien pastāvēs darbība, un dabas resursus (un/vai – tiem nepieciešamās teritorijas; to ekoloģiskās funkcijas; to
	Dabas resursu atjaunošanās spēja.			

				kvalitāti; tajos noritošos dabiskos procesus) nav iespējams īsā laikā atjaunot.
--	--	--	--	---

7. tabula. Piemēri tiltu būvniecības vērtējumam

Tiltu būvniecība				
Kritērijs	Apsvērumi	Atbilžu piemēri	Kaitējuma vērtējums	Pamatojums (piemēri)
Pieļaujamība	Vai darbība ir vispārēji aizliegta	<ul style="list-style-type: none"> Darbība vispārēji aizliegta saskaņā ar ĪADT vispārējiem vai individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Darbība sezonāli aizliegta konkrētajā laikā, kad veikts pārkāpums. 	Kaitējums potenciāli būtisks vai ļoti būtisks	<p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu dabas aizsardzības mērķi, kura dēļ aizliegums noteikts:</p> <ul style="list-style-type: none"> saglabāt labu ūdens ekoloģisko stāvokli; nodrošināt brīvu ūdens organismu un zivju migrāciju, sugu dabisku vairošanos un sugu un dzīvotņu aizsardzību; nodrošināt dabisko sezonālo procesu netraucētu attīstību (ligzdošana, nārstošana, mazuļu attīstība u. c.); saglabāt mazpārveidotas dabas teritorijas nākošajām paaudzēm; saglabāt īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus; aizsargāt un saglabāt raksturīgo ainavu un tos ainavas elementus, kas ir būtiski aizsargājamo sugu un biotopu ekoloģisko funkciju nodrošināšanai.
	Vai šādai darbībai teorētiski varētu tikt izsniegta atļauja	<ul style="list-style-type: none"> Darbība nav vispārēji aizliegta, taču tās 	Ietekme potenciāli būtiska vai nebūtiska	<ul style="list-style-type: none"> Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo tilta balsts uzbūvēts upē, kas nebija paredzēts

	(ja būtu veikta ietekmes uz vidi novērtēšana vai saņemti nosacījumi)	<p>īstenošanai bija nepieciešami vides aizsardzības nosacījumi attiecībā uz darbības veikšanas laiku, vietu, apjomu, ietekmes samazināšanas paņēmieniem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbībai bija jāveic ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums. 		<p>darbības IVN, un būvniecības vieta ir īpaši aizsargājams biotops <i>Upju straujtecēs un dabiski upju posmi</i> (biotopa kods 3260), kā rezultātā iznīcināta daļa tā platības.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo tilta balstu būvniecība ūdenī veikta zivju nārsta laikā, traucējot sezonālo procesu attīstību (nārstošana, zivju mazuļu attīstība u. c.), un no šīs ietekmes būtu bijis iespējams izvairīties, noskaidrojot un ievērojot sezonālos ierobežojumus. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ar materiālu pagaidu krautnes un būvdarbu bāzes izveidošanu krastā iznīcināts īpaši aizsargājamais biotops, ĪADT un virszemes ūdensobjekta aizsargjoslā, un biotopu būtu bijis iespējams saglabāt, saņemot un izpildot vides aizsardzības tehniskos noteikumus attiecībā uz darbības veikšanas vietu. • Kaitējums nebūtisks, jo būvdarbi veikti bez smagās tehnikas lietošanas tieši upes daļā, tie notikuši bez redzamiem krasta zonas veģetācijas bojājumiem. Darbi veikti ārpus zivju nārsta laika, un nav konstatēti apstākļi, kas norādītu uz kaitējuma kompleksumu. <p>Pārkāpums aizskar sabiedrībai nozīmīgu ietekmes uz vidi novēršanas un sabiedrības līdzdalības mērķi, kura dēļ tai bija jāveic IVN / bija nepieciešams ietekmes uz <i>Natura 2000</i> teritoriju novērtējums:</p>
--	--	--	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> • līdzsvarot ekonomiskās un vides aizsardzības intereses, īstenojot risinājumus, kas būtisku ietekmi novērš vai samazina; • nodrošināt sabiedrības līdzdalību ietekmes vērtēšanā un vides aizsardzības prasību noteikšanā.
Vides jutīgums	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi	Jā/Nē	Atbildes “jā” gadījumā ietekme varētu būt būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo ir iznīcināts īpaši aizsargājamo biotops un niedru josla, kas ir putnu ligzdošanas vieta. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo izmantota smagā tehnika tieši ūdenskrātuves gultnē, būvmateriālu novietošana un tehnikas kustība notikusi nekontrolēti, arī caur īpaši aizsargājamiem biotopiem krastā, iznīcinot īpaši aizsargājamus biotopus un sugas. • Būtiskums izriet no vides jutīguma, jo darbība veikta zivju nārsta laikā / putnu ligzdošanas sezonā, kad sugas ir visvairāk jutīgas un neaizsargātas dabisko procesu laikā.
	Īpaši aizsargājami biotopi un sugas	Jā/Nē		
	Applūstošās teritorijas	Jā/Nē		
	Ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas, rekreācijas funkcija	Jā/Nē		
	Apdzīvotu teritoriju tuvums	Jā/Nē		
Kaitējuma kompleksums	Ietekmes skartās teritorijas lielums	Izteikts km, m, ha vai m ² .	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo ar tilta būvniecību iznīcināti īpaši aizsargājami biotopi lielā platībā / tilta balsti upē rada būtisku šķērslī un upes plūsmas šķērsriezuma laukumu, tādējādi palielinot plūsmas ātrumu un radot lokālu turbulenci.
	Savstarpēja ietekme ar citām darbībām (slodzes palielināšanās)	<ul style="list-style-type: none"> • Vairākas līdzīgas darbības rada ietekmi uz vienu un to pašu teritoriju, piemēram, augštecē vai lejtecē jau ir mehāniski šķēršļi. 	Atbildes “jā” gadījumā ietekme būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo radītas hidroloģijas izmaiņas, mainīts krasta reljefs, uzbērta piekraste, kas ietekmē ūdens straumes un veicina erozijas procesus.

		<ul style="list-style-type: none"> • Dažāda veida darbības rada līdzīgu ietekmi, piemēram, troksni, uzduļķojumu. 		<ul style="list-style-type: none"> • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo uzduļķojums un nogulumu izplatīšanās būvdarbu veikšanas laikā izraisījusi ūdens kvalitātes izmaiņas, nav veikti pasākumi sedimentu un cita piesārņojuma izplatīšanās mazināšanai no būvbedres ūdens daļā. • Būtiskums izriet no kaitējuma kompleksuma, jo tilta balsti upes gultnē aizņem daļu plūsmas šķērsriezuma laukuma, samazina efektīvo plūsmas šķērsriezumu, caur kuru ūdens var brīvi plūst. Tādēļ balsti maina upes plūsmas raksturu un nogulumu kustību, izraisot izskalošanos (eroziju) ap balstiem, nogulumu uzkrāšanos (sedimentāciju) starp balstiem vai lejtecē, ūdens līmeņa celšanos augštecē plūdu laikā. • Tilta konstrukcija ierobežo upes caurplūdes spēju, ierobežo un traucē ledus kustību un palielina applūšanas risku augštecē plūdu laikā. • Vairākas līdzīgas darbības (šķēršļi upē, piesārņojuma nonākšana upē saistībā ar citām darbībām, piemēram, derīgo izrakteņu ieguves dēļ) ietekmi rada summāri.
	Vides kvalitātes pasliktināšanās, normatīvu pārsniegumi	Ūdens kvalitātes pasliktināšanās, tehnikas darbība krastos pasliktina tur esošo biotopu kvalitāti.		
	Piesārņojums un atkritumu rašanās	Iespējama piesārņotu nogulumu uzjaukšana un izplatība upē, piesardzība nepieciešama attiecībā uz izņemto dūņu un nogulumu turpmāku apsaimniekošanu.		
	Avāriju un nelaiemes gadījumu risks	Krastu noskalošanās un erozija, palielināts applūšanas risks, traucēta brīva ledus kustība.		
Kaitējuma ilgums, biežums, seku atgriezeniskums	Īslaicīgas, periodiskas, ilgtermiņa, paliekošas	Darbības veikšanas īslaicīgo un paliekošo ietekmju veidus un piemērus sk. vadlīniju 2.4.8. apakšpunktā.	Ietekme nebūtiska, būtiska vai ļoti būtiska	<ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes nebūtiskas, jo ir radīts īslaicīgs troksnis un uzduļķojums ierīkošanas laikā, kas beidzas līdz ar ierīkošanas darbu noslēgumu; pārmainītā vide nav pret radītajiem traucējumiem īpaši jutīga, darbi ir neliela mēroga, un tie ir veikti ārpus zivju nārsta laika.
	Dabas resursu atjaunošanās spēja			

				<ul style="list-style-type: none"> • Ietekmes būtiskas, un tas izriet no kaitējuma seku ilguma, jo iznīcināti biotopi upes krastos, zaudētas zivju nārsta vietas un dabas resursiem nepieciešamās ekoloģiskās funkcijas / biotopu kvalitāte; tajos noritošos dabiskos procesus nav iespējams īsā laikā atjaunot.
--	--	--	--	---